لمونځ

او اسرارئي

Download from:aghalibrary.com

حکمتیار

فهرست

سریزه.. ۱
لمونځ ۵
نیت او هدف ۱۰
قبله... ۱۳
د لمانځه حرکات ۱۷
قیام ۱۹
تسبیح... ۲۲
تعوذ ۲۴
فاتحه ۲۶
د الله جل جلاله د اسماوو لنډه پېژندنه...................................... ۳۹
قرائت ۴۲
رکوع.. ۴۴
سجده... ۴۹
قعده ۵۳
دعرفات دعا ۵۸
د طایف دعا ۶۰
سلام.. ۶۲

لمونځ د ښېګنو سرچينه.. ۶۳
لمونځ د مضطرب زړه درمل.. ۶۹
په جګړوکي د بري عامل.. ۷۵
د اسلامي حکومت لومړۍ دنده ۷۸
د ناصالح خلف ننبه.. ۸۱
لمونځ دکچه خويونو مانع ۸۳
د مسجد سمسوروونکی.. ۸۷
د مسجد آداب ۹۱
د لمانځه او جماعت تارك ۹۸
قنوت.. ۱۰۰

بسم الله الرحمن الرحیم

سریزه

لمونځ ترټولو مهم او ستر عبادت دی، په اسلام کې تربل هر عبادت نه پر لمانځه زیات تأکید شوی، هومره تأکید چې پربښودل ئې له اسلام نه د وتلو نښه او په ادا کولو کې ئې کسالت د نفاق علامت ګڼل شوې، ګواکې دا لمونځ دی چې مسلمان له کافر نه او مؤمن له منافق نه بېلوي. د لمانځه په اهمیت هلته پوهېدی شو چې په قرآن کې د هغه په هکله په جدي او مکرر تأکید او پخپله د لمانځه د حرکاتو اوالفاظو په معنی او مقصد پوه شو.

متأسفانه له اسلام نه د لېري والي او د اسلامي عباداتو له روح او مقصد نه د بې خبرۍ په وجه، نن نه یوازي په عوامو کې، بلکې په اسلام د پوهې مدعیانو کې هم لمونځ په یوه شکلي او تشریفاتي حرکت یا دود او عادت بدل شوی.

ښایي تاسو فکر وکړئ چې که د لمانځه حرکات او الفاظ مو

د فقهي احکامو مطابق وي نو حتماً به مو لمونځ مکمل او د الله په نزد مقبول وي. خو کېدی شي حقیقت داسي نه وي. زه بلنه درکوم چي لومړی دا رساله ولولئ، بیا د خپل لمانځه په هکله قضاوت وکړئ چي ستاسو لمونځ، عبادت دی که عادت؟ او څومره باید د خپلو لمونځونو د قبلېدو طمع ولرئ؟

په حقیقت کي لمونځ، الله ته د وړاندي کېدو لپاره، له خاص احساس او شعور نه راولاړ شوي ځانګړي ارادي حرکات او اقوال دي چي که د لمانځه له پیل نه ترپایه مراعات نشي لمونځ ناقص دی.

پدې لنډې رسالې کي به د لمانځه په اړه په لاندي مسایلو بحث کوو:

د لمانځه نیت او هدف ئې.

قبله او مقصد ئې.

د لمانځه حرکات او محرکات ئې.

الفاظ او معنا ئې.

روحیه او مربوط شعور ئې.

د لمانځه اغېزې.

خدایه! زمونږ هغه لمونځونه د خپل وسیع کرم او لطف له مخي قبول کړې چي نه ئې د حرکاتو په مفهوم او مقصد پوهېدو

او نه ئې د الفاظو په معنا، هم ئې له روح نه غافل وو او هم له غوښتنو، له پلار نيکه نه په ميراث پاتې د يوه دود، دستور او يا يوه تکراري عادت په څېر مو ترسره کړی، حرکات او الفاظ مو د فقهي احکامو مطابق، خو له روح، معنی او شعور نه خالي.

الهي! مونږ ته د هغه لمانځه توفيق او خوند راپه برخه کړې چې د مؤمن معراج دی، د معنوي ارتقا په لور ئې د روح د الوتنې مهال، له محبوب معبود سره وصال، د جهاد په سنګرونو کې وسله او ډال، په ستونزو او کړاوونو کې د مستعان خدای جل شأنه د مرستې ترلاسه کولو ذريعه، پرېشانه زړونو لپاره ډاډ، د بېچاره وو چاره، د لار ورکو لارښود، له منکر نه د مخنيوي وسيله، د دعاګانو د اجابت واسطه او د بنده له بندګي نه د کاملې آزادۍ د قيامونو مقدمه ده.

په رښتيا، چا چې د الله له ښه پېژندو وروسته په واقعي معنا او شعوري توګه خدای جل شأنه ته مخ کړی وي، ده ته د تسليمۍ په مفهوم ئې لاسونه اوچت کړي وي، په ژبه او په خپل هر حرکت سره ئې د ده په عظمت او لويي اعتراف کړی وي، هغه ته لاس په نامه دربدلی وي او له الله جل شأنه سره ئې پدې خبرې مسلسل او مکرر تعهد کړی وي چې له تا نه پرته د بل چا عبادت نه کوم، له تا نه پرته بل چا ته د احتياج لاس نه اوږدوم. او له زړه نه ئې په شعوري توګه خدای جل جلاله ته انحنا کړې وي او د هغه په وړاندې ئې د انقياد تندی پر ځمکه ايښی وي، څنګه ممکن ده

چې داسې انسان به له خدایه پرته بل ته سر ټیټ کړی، څنګه به د بل بندګي وکړي او څنګه به د شیطان په پله پل کېږدي او په ناروا لارو به د تلو اراده وکړي؟!

د لمانځه په معنا، تاثیر او د انسان او د ده د ټولني په جوړولو کې د هغه په اغېز د ښه پوهېدو لپاره دا رساله لیکل شوې. هیله مې دا ده چې هرڅوك د دې رسالې له لوستلو نه وروسته لمونځ کوي ما له خپلو دعاګانو هېر نکړي.

اللهم لاتجعلنا من اَلّمُصلّيِنَ الّذِينَ هُمْ عَن صلاتهِمْ ساهُونَ

الهي! له هغو لمونځ کوونکو څخه مو ومه ګرځوې چې له خپل لمانځه نه غافل وي.

لمونځ

د الصلوة ښه او دقيقه لغوي معنی لمونځ ده چي له لمانځني او تجليل نه اخيستل شوی، يعنی لمونځ په حقيقت کي د خدای جل شأنه په جلال او عظمت اعتراف کول دي. د لمانځه په الفاظو او حرکاتو سره د لوی خدای لمانځنه او تعظيم ترسره کېږي.

ځيني د الصلوة ريښه صلة ګڼي چي پدې توګه لمونځ د الله او بنده ترمنځ د پيوستون او د اړيکو ټينګولو معنا ورکوي. په حقيقت کي لمونځ هم د انسان رابطه له الله جل شأنه سره په مکرر او پرله پسې ډول ټينګوي او هم انسانان په خپلو منځونو کي يو بل ته نږدې کوي او د دوی بېلي بېلي قبلې يو کوي.

ستاسو لمونځ، يو مقدس روحاني ملکوتي سفر او د الله په لوري د روح الوتنه ده. ته غواړې له الله تعالی سره خپلې اړيکي تجديد کړې، د هغه په وړاندي ودرېږې او له هغه سره مخامخ

تکلم وکړې، د همدې لپاره باید ستا هرڅه پاك او ستره وي، دا مقدس سفر له تا نه د عقیدې پاکوالی، د وجود پاکي، د ودرېدو د ځای پاکوالی او د جامو پاکي غواړي.

باید دې ته متوجه وې چې که الله جل شأنه ستا لمونځ، له معمولي ظاهري نجاست او ناپاکۍ سره نه قبلوي، نو په هغه صورت کي به څنګه ستا لمونځ قبول کړي چې:

ستا عقیده د شرك په رجس او پلیدي ناپاکه او ستا افکار او عزایم د شیطان له ناولو وسوسو ډك وي.

ستا د وجود سلول سلول له حرامو جوړ شوی وي، ستا مطعم حرام، ستا ملبس حرام، ستا د معیشت د تامین لاري چاري حرامي، ستا کار کسب، راکړه ورکړه بیع او شراء حرامه. د تن جامې دي حرامي او له حرامو لارو ترلاسه شوې، د خیانت، رشوت، غلا، د بل په حق د تېري له لاري.

ستا مصلی او هغه ځمکه چې ته وربانديي ودرېږې او الله جل جلاله ته وربانديي سجده کوې، په ظاهر کي پاکه، خو په باطن کي له حرامو لارو ترلاسه شوې.

ما ته ووایه! له دې ناپاکۍ او نجاست سره سره به، پاك رب چې یوازي د پاك بنده پاك عبادت قبلوي، ستا داسي لمونځ څنګه قبول کړي؟

پیغمبر علیه السلام فرمايي: د هغه چا دعا به الله جل شأنه

څنگه قبوله کړي چي که څه هم له لېري ځایه، له اوږده مزل نه وروسته کعبې ته رسېدلی، د اوږده سفر آثار ئې په خیرنو جامو او په دوړو لړلو ویښتانو کي څرگند دي، د حجرالاسود مخي ته ولاړ دی، د دعا لاسونه ئې اوچت کړي، خو مطعم (خواړه) ئې حرام دي او ملبس (جامې) ئې حرامي دي!!

عن ابي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي صلى الله عليه وسلم قال في الرجل يطيل السفر اشعث اغبريمد يديه الى السماء يارب يارب، ومطعمه حرام وملبسه حرام وغذي بالحرام فانى يستجابُ لَهُ.

زما لمونځ کوونکیه وروره!

ته د لمانځه لپاره اودس کوې، ستا اودس یوه ظاهري بڼه لري چي د مخ، لاس، پښو پرېمنځل او د سر مسح کول دي خو د دې ظاهري حرکت ترشا ژور معنوي مفاهیم مضمر دي. د دې حرکت معنا او تقاضا دا ده چي له هر هغه ناولي او حرام کار نه چي په لاس تر سره کېږي، لاسونه پرېمنځم، خپل لاس تل پاك ساتم، له داسي عمل نه چي الله ته مي مختورن کړي ډډه کوم، غواړم مخ مي تل سپین وي، په طمعي او سوال سره خپل وقار او عزت نه ختموم.

خو له مي پاکه ساتم، نه حرام خوراك پرې کوم او نه حرامه وینا، له هري ناپاکي خبري، دروغ، دوکې، غیبت، نمامت او شیطانت نه ئې خوندي ساتم.

له سرنه مي ټول غلط افکار، ناجایز عزایم، ناروا شیطاني منصوبې، د مسلمان لپاره دسیسې، له باطل سره علاقه او له مفسدینو سره تعلق، لېري غورځوم، په خپل سر پاك لاس راکاږم او هر راز پلیدي ترې پاکوم.

پښې مې مینځم، په پښو مي د حرام کار په لوري له تګ نه ډډه کوم، دا پښې به ما فقط د الله په لوري او د حق په پاکیزه لار بیایي او هیڅکله به د پلید شیطان په ناولي پل، پل کښېنږدم.

ستا د لاس، مخ او پښو پرېمنځلو او د سر مسح کولو به څه اهمیت وي که همدا جوارح دي ټول په حرامو کړو وړو کي مصروف او سلول سلول دي له حرامو ډك او شپه ورځ د پلید شیطان په خدمت کي وي.

هغه ژبه چي له اودس او لمانځه نه مخکي او وروسته په حرامه وینا خوځېږي، هغه لاسونه چي په ناولو کارونو اخته وي، هغه ګوتي چي ناروا لیکني کوي، د باطل په خدمت کي او د ظالم ظلم توجیه کوي او د مفسد تکریم او ستاینه کوي، څنګه ومنم چي دا خو له، دا ګوتي او دا لاسونه پرېمنځل شوي؟! پداسي پرېمنځلو سره خو انسان کولی شي له اسرارو نه بې خبره انسان دوکه کړي خو علیم، خبیر او په اسرارو پوه خدای به څنګه دوکه کړي؟!

***

نيت او هدف

ته به گمان کوې چي ښايي د لمانځه نيت يوازي همدا څو الفاظ دي چي په ژبه ئې تکراروې: د دې وخت دومره رکعته لمونځ کوم... پدې امام پسې مي اقتدا وکړه، مخ مي د قبلې په لوري کړ...)

خو کېدی شي په خولې د همدې الفاظو له تکرار سره، تا اصلاً د لمانځه نيت نه وي کړی، دا ځکه چي نيت د زړه کار دی نه د ژبي.

ستا نيت په هغه صورت کي صحيح دی چي د زړه له کومي دي ويلي وي چي: د الله **جل جلاله** په وړاندي ودرېږم، د ده د رضا د حصول لپاره، له ده سره د راز او نياز په خاطر، د ده د لمانځني او له ده سره د **خپل** پيوستون ټينګولو لپاره د ده له امر سره سم

لمونځ کوم. هغه زما رب دی، زما د هرڅه واکمن دی، د هستي هرڅه د ده په اختیار کي دي، د مرگ، ژوند فیصله هغه کوي، همدی دی چي رزق او روزي راکوي، زما د عزت او ذلت پریکړه هغه کوي، زه په هرڅه کي هغه ته اړیم، زما سترگي د ده په اراده لار راته ښيي، زما زړه، دماغ، اعصاب او حواس د ده په امر کار کوي. زما خوب ویښه د ده په امر ده، زما مشکلات هغه راته آسانوي، له کړاوونو د وتلو لاري هغه راته پرانیزي، پدې عالم کي یوازي هغه څه کېدی شي چي دی ئې وغواړي او څه چي دی ئې کېدل وغواړي که څه هم ټول عالم د هغه د مخنیوي لپاره ملاوتړي هرومرو به ترسره کېږي، او څه چي دی ئې ونه غواړي نشي کېدی، که څه هم د کائناتو ټول ځواکونه د هغه د تحقق هڅه وکړي.

چي کله ته په همدې نیت او له همدې شعور سره په لمانځه ودرېدلی یې، نو تا واقعاً د لمانځه نیت کړی.

ستا لمونځ، په همدې نیت او د هغه ترشا له همدې ایماني شعور سره، د الله اکبر په ستر شعار پیل کېږي، ستا د نیت خلاصه او ستا د هغه خاص شعور او انگېرني حاصل په همدې شعار کي راڅرگند شوی:

الله جل جلاله تر ټولو ستر دی.

تر هغه هم چي زه ئې فکر کوم.

او زه چي همدا اوس اوس په خپل لمانځه سره څه کوم د الله د عظمت او لويي په وړاندي ډېر ډېر وړوکی حرکت دی، هغه تردې ډېر ډېر ستر دی.

که تا په رښتيا او د زړه له کومي او په شعوري توګه دا شعار ورکړی وي، نو په خدای قسم چي له الله نه پرته به هيڅکله د هيچا لويي په تا کي وېره او حيرانتيا راو لاړه نکړي، د دنيا هر ستر ځواك به د الله جل جلاله د لويي په مقابل کي تا ته وړوکی او ضعيف مخلوق بريښي.

قبله

ته د دنيا د ټولو مسلمانانو سره يوځای هره ورځ څو څو ځله، د يوه خاص ځای په لوري مخ کوې او لمونځ ترسره کوې چې هغه ستا او د دوی ګډه يوازنۍ قبله (مخ لوری) دی.

هغه د خدای کور (بيت الله) دی، يعنی ته له خپلو نورو مسلمانو ورونو سره يوځای په وار وار د خدای جل جلاله د کور په لوري مخه کوې او پدې سره عملاً دا عزم اعلانوې چې له الله جل جلاله نه پرته د بل چا کورته نه مخه کوم، نه پناه ورم او نه ئې دره ټکوم.

ته د بر خلك دا سي ګورې چي قبله ئې د الله جل جلاله کور نه، بلکي د دنيا د واکمنانو قصرونه وي، مخه ئې همدې قصرونو ته، طمع ئې له همدې قصرونو نه، وېره ئې له همدې قصرونو نه،

طواف ئې د همدې قصرونو، د دې قصرونو د خاوندانو احترام ئې په زړه کې او د دوی لويي او عظمت ئې په دماغ مسلط.

آه، څومره ډېر خلك داسې ګورم چې په ظاهركې ئې مخه د خدای د كور په لوري وي خو په حقيقت كې د دوی د زړونو قبلې نوري وي، په هماغه وخت كې چې د بيت الله په لوري ئې مخه وي، زړه ئې نورو قبلو ته متوجه وي.

هغه څوك چې په شپه ورځ كې پنځه ځله په واقعي معنی او له دې شعور سره قبلې ته مخه كوي چې زه د ځمكې او آسمانونو او ټول عالم د رب د كور لوري ته مخه كوم او د هغه دروازه ټكوم، آيا ممكنه ده بلې دړې ته ودرېږي او د بل كور طواف وكړي؟

د كور يووالی د هغه كور اوسېدونكي سره متحد كوي او په دوی كې د يووالي احساس راولاړوي، د يوې كورنۍ غړي پدې خاطر يوه كورنۍ او يو موټی وي چې كور ئې ګډ دی، د يوه ټبر خلك د كور د بېلوالي په وجه ورو ورو هومره سره لېرې شي لكه پردي.

له نورو سره يوځای د الله د كور په لوري مخه كول او د يوه معبود دړې ته د ودرېدو معنی دا ده چې ستا د قبلې ورور، ستا ورور او ستا د لويې ديني كورنۍ غړی دی.

ډېر خلك داسې دي چې د قبلې د سم او دقيق استقامت معلومولو لپاره ښه غور او احتياط كوي، حتی قطب نما په جيب

کي گرځوي، خو که د دوی د زړه کيفيت معلوم کړې پوه به شې چي د دوی د زړونو قبلې څومره کږې دي او څومره له اصلي قبلې په معنوي لحاظ کاږه ودرېږي.

ډېر د تقوی مدعيان بيا داسي دي چي بل کس په څو سانتي متره، د ده له تخميني قبلې نه يوې بلي خوا ته په ودرېدو تکفيروي، پداسي حال کي چي د قبلې مالك خدای، هغه چاته چي نيت ئې سم وي او د قبلې په لوري د خپل استقامت سمولو لازم دقت او احتياط ئې کړی وي وايي:

فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّهِ البقرة: ۱۱۵

نو هري خواته چي مخ کړئ، اللّٰه په هماغه لوري کي دی.

پدې حالت کي چي هري خواته لمونځ وکړې ستا لمونځ قبلېږي که څه هم اشتباهاً له قبلې نه بل لوري ته ودرېدلی وې. ډېر جنابان بيا داسي دي چي له بل سره په يوې فرعي او جزئي مسئلې کي د اختلاف په وجه، د خپلي قبلې ورور تکفيروي او د هغه په خلاف هرڅه ويل او هر څه کول جائز ګڼي. حال دا چي د قبلې په مقصد پوه، زمونږ د مذهب امام ابوحنيفه (رح) وايي:

لانُکفرُ اهل قبلتنا

مونږ د خپلي قبلې اهل نه تکفيروو.

په داسي حال کي چي د قبلې د يووالي يو ستر مقصد او هدف دا دی چي د دنيا ټول مسلمانان متحد کړي، خو متأسفانه

ناپوهان او جاهلان له هماغه څه نه چي عليم او حکيم خداى جل جلاله د مؤمنانو د يووالي لپاره ټاکلي، د اختلاف او افتراق وسيله جوړوي.

د لمانځه حرکات

ستا لمونځ له ګڼ شمېر ډېرو مهمو او با مقصده حرکاتو نه جوړ شوی چي هر یو ئې ځانګړی محرك، علت او حکمت لري.

لومړی حرکت، له لومړي تکبیر سره د دواړو لاسونو پورته کول دي.

ته پوهېږې چي د دنیا په ګوټ ګوټ کي د ټولو انساني ټولنو ترمنځ دا عادت او دود دی چي کله یو بل ته تسلمېږي او د هغه په خلاف له جګړي لاس اخلي نو لاسونه پورته کړي. د لاسونو دا راز پورته کول له جګړي د لاس اخستلو او د تسلیمۍ نښه ده. ته د لمانځه په پیل کي، د الله جل شأنه په وړاندي، پدې حرکت سره له بغاوت نه لاس اخلې او له الله جل جلاله او د ده له سننو سره له جګړي نه خپل برائت او بیزاري او د الله جل جلاله په مقابل کي خپله کامله تسلیمي او انقیاد اعلانوې. ښایي تا به په کومي

جګړې کې، کوم کس داسې لیدلی وي چې د بل په وړاندې ئې لاسونه اوچت کړي وي او د ده له دې حرکت نه ته ښه پوهېدلی یې چې پدې سره هغه مقابل طرف ته څه پیغام لېږل غوښتل او د ځان له خوا ئې هغه ته د کومې خبرې اطمینان ورکولو. خو ما ته ووایه:

آیا کله د لمانځه په ابتدا کې، د تکبیر تحریمه او الله اکبر په ویلو او د لاسونو د پورته کولو په دوران کې، ستا په زړه کې دا خبره راګرځېدلې چې زه د الله په وړاندې له هر راز بغاوت نه لاس اخلم او خدای ته خپله کامله تسلیمي اعلانوم؟ که له دې شعور او احساس سره تا خپل لاسونه نه وي پورته کړي نو ماته ووایه چې لدې حرکت نه ستا مقصد څه وو؟ هسې یو تقلیدي، بې روحه او بې مقصده حرکت؟

عجیبه ده چې ځینې پدې خبره خپلو منځونو کې په شدید اختلاف کې لوېږي چې له تکبیر تحریمه سره باید لاسونه ترغوږونو پورې اوچت شي او که د غوږونو او اوږو ترمنځ او که تر اوږو پورې؟ حال دا چې د هر یوه لپاره د پیغمبر علیه السلام په عمل استناد شوی. خو پدې خبرې نه فکر کوي او نه بحث چې د دې حرکت اصلي مقصد څه دی؟ محرك ئې څه او باید د کوم احساس او شعور مظهر وي؟

قيـام

آيا ستا په ژوند کي کله داسي واقع شوي چي د کوم ستر واکمن دربار ته حاضر شوی وې؟ داسي واکمن چي ګمان دي کولو، ته ده ته اړ يې او هغه ستا د احتياجاتو په رفع کولو او ستا د غوښتنو په ترسره کولو قادر وو او تا غوښتل چي د هغه په وړاندي د خپل اخلاص، منني او اطاعت مراتب څرګند کړې؟ ما ته رښتيا ووايه چي پدې وخت کي ستا د ودرېدو کيفيت، د وينا څرنګوالی، د احساساتو مظاهره، څنګه او له کوم احساس او شعور سره توأم او يوځای وو؟

د الله په وړاندي، په لمانځه کي ستا د قيام حالت، ستا د وينا، مشاعرو او احساساتو کيفيت، بايد تر هغه نه ډېر ډېر تفاوت ولري.

لاس په نامه ودرېدل، په حقيقت کي د کامل اطاعت او منني او د خپل آقا اوامرو ته د انقياد نښه ده. ته پدې حرکت سره شيې

چي د الله جل جلاله مطيع بنده او د هغه د هر امر ترسره كولو ته چمتو يې.

آيا ستا په ژوند كي كله داسي هم واقع شوي چي تا په لمانځه كي د قيام په وخت كي داسي انګېرلې وي چي ته اوس اوس د ځمكي او آسمانونو د ستر مالك الملك رب په وړاندي ولاړ يې؟ داسي چي ته يې په خپلو سترګو ګورې، او كه داسي نه وي او ته لاتر اوسه په روحي او معنوي لحاظ دومره لوړ او اوچت نه يې تللى نو كم له كمه دا احساس كوې چي الله جل شأنه، همدا اوس اوس تا ته ګوري او ستا هر حركت ويني او هره خبره دي اوري. كه كومه ورځ، په كوم لمانځه كي، تا ته په خپل قيام كي همدا حالت راپيدا شوى وي همدا او فقط همدا ستا واقعي لمونځ وو. خو كه تر اوسه هيڅكله داسي نه وي شوي، نو زه تا ته وايم چي تا لاتراوسه لمونځ ندى كړى، له دې نه وروسته تصميم ونيسه چي واقعي لمونځ وكړې.

آيا په كوم لمانځه كي، پدې خاطر ستا زړه لړزېدلى او له وېرې او هيبت نه ستا وېښتان زيږه شوي چي فكر دي كړى وي د رب العالمين، قهار او جبار خداى جل شأنه په وړاندي ولاړ يې؟ كه داسي نه وي شوي نو تا تر اوسه واقعي لمونځ ندى كړى، ځكه الله جل شأنه فرمايي:

إِنَّمَا الْمُؤمِنُونَ الّذينَ إِذَا ذُكِرَ اللّهُ وَجِلَت قُلُوبهُمْ وَ إِذَا تُلِيَت عَلَيهِمْ ءَايَتُهُ زَادَتهُمْ إِيمَناً وَ عَلى رَبِّهِمْ يَتَوكلُونَ *

الانفال: ۲

مؤمنان فقط هغه دي چي کله د الله یادونه وشي زړونه ئې رپېږي او چي کله د ده آیتونه ورباندي تلاوت شي ایمان ئې زیاتېږي او په خپل رب توکل کوي.

آیا کله دي د خپلو گناهونو او قصور او یا د بخښونکي رحمان خدای جل شأنه د وسیع پیرزوینو او رحمت په رایادولو سره له سترگو نه اوښکي بهېدلي؟ او آیا کله داسي شوي چي د سخت اضطراب او پرېشانۍ په حالت کي، ته لمانځه ته پورته شوی یې او په همدې لمانځه سره ستا ټوله پرېشاني رفع شوې او شدید اضطراب دي په سخت ډاډمن سکون او اطمینان بدل شوی وي؟

که داسي نه وي شوي نو ښایي ستا لمونځ، لمونځ نه بلکي یو عادت وو، دا ځکه چي الله جل شأنه فرمایي:

اَلا بِذِکرِ اللّٰهِ تَطمَئِنُ القُلُوب

پام چي د الله په یادولو سره زړونه ډاډه کېږي.

تسبيح

د قيام په پيل کي، له الله جل شأنه سره ستا خبري، پدغو الفاظو شروع کېږي:

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَی جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ*

رواه مسلم و الترمذی

پاکي ده تالره اې باري خدايه او ستايني دي تا لره، او بابرکته دی نوم ستا او اوچت دی شأن ستا، له تا نه پرته بل معبود نشته.

پدغو مختصرو کلمو کي هومره عظمت او دومره وسيع مطالب پراته دي چي په نورو الفاظو د هغې بيانول ډېر گران دی، يعني:

ای زما ربه! ته په خپل ذات، صفاتو او افعالو کي له هر عيب او نقص نه منزه او پاك يې. تا چي څه پيدا کړي، ته چي ځنگه د

دې عالم پالنه، ساتنه او روزنه کوې، ستا په اراده او ستا د سننو مطابق چې پدې هستي کي څه کېږي، څه له نيست نه هست کېږي، څه د کمال په لوري درومي او څه په زوال محکومېږي...؟ پدې ټولو کي نه يوازي دا چې د عيب او نقص هېڅ نښه نه ګورو، بلکي په هرڅه کي خاص حکمت او مصلحت ګورو، پدې ټولو کي ته د هغو ستاينو وړ يې چې ستاله شان سره ښايي، برکتونه ټول ستا له مبارك نامه سره تړلي او د خير او برکت هره دړه يوازي ستا په نامه خلاصېږي. ستا لويي او شان ډېر ډېر اوچت دی. له تا نه پرته بل داسي څوك په ټوله هستي کي نه ګورو چې د عبادت وړ وي.

تعوذ

له تسبیح نه وروسته ستا بعدي وینا دا ده:

اَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّیطٰنِ الرَّجِیم

له رټل شوي شیطان نه الله ته پناه وړم.

له شیطان نه الله ته د پناه وړلو معنی یوازي دا نده چي ته غواړې د شیطان له وسوسو او لدې نه چي ستا په زړه او دماغ مسلط شي، په تا کي غلط عزایم راولاړ کړي، د ګناه په لوري دي وهڅوي او احساسات او مشاعر دي ناولي کړي، الله جل شأنه تا په خپله پناه کي وساتي او د هغه له شر نه دي وژغوري، بلکي د دې معنی دا هم ده چي ته د دغو الفاظو په ویلو سره، له ټولو هغو صفاتو نه الله ته پناه وړې د کوم په وجه چي شیطان د الله له رحمت نه ورټل شو او په لعنت اخته شو، چي ستر ستر ئې دا دي:

شیطان کبر وکړ، ځان ئې تر بل اوچت وګڼلو، وئې ویل: زه

په اصل کي تر هغه بل نه غوره يم، زه له اور نه پيدا شوی يم او هغه له خاوري. پرنورو د لويي غوښتنه ئې وکړه، کله چي د ځمکي د خلافت مقام لده نه پرته بل ته ورکړی شو، لوړه ئې وکړه چي هرو مرو به د ده د بې لاري کولو او په خپلي ورکړی شوې وظيفې کي د ناکامولو لپاره، په هر قدم کي هغه ته کمين نيسم او له هري خوا به پرې حملې کوم، د دې لپاره چي ثابته کړي دی د نوموړي مقام لپاره تر آدم عليه السلام نه وړ او شايسته وو.

له جنت نه ئې د آدم عليه السلام د ايستلو هڅه پيل کړه، د دې لپاره ئې د دوکې اوغولولو او په دروغو د لوړي او قسم کولو لار اختيار کړه، د دوستۍ په جامه کي ئې له آدم سره دشمني وکړه، د آدم عليه السلام او د ده د اولادې د بربنډولو او د عريانۍ طرف ته د بېولو سعی ئې وکړه او هغه هم په دوی د حرامي مېوې او د حرام رزق د خوړلو له لاري، ځکه هغه پوهېدو چي د انسان د بربنډېدو، سپکېدو او لوڅېدو، لويه وجه په حلال او جايز رزق عدم اکتفا او حرام رزق ته لاس اچول دي.

خو که ته د همدې جملې په ويلو سره، هره ورځ په وار وار له رټل شوي شيطان نه الله ته پناه وړې، خو عملاً گام په گام د شيطان په پله پل ږدې او ټول هغه کارونه کوې چي د هغه په وجه شيطان، د الله جل شأنه له رحمت نه رټل شوی، پدې صورت کي ته يا دروغ وايې او يا پدې نه پوهېږې چي ستا د دغو الفاظو معنی څه ده؟

فاتحه

بیا ته "بِسمِ اللّهِ الرّحْمَنِ الرّحِيمِ" وایې، يعنی:

د هغه الله په نامه پیل کوم چې ډېر رحم کوونکی او د ډېري پیرزویني خاوند دی.

او ورپسې، د فاتحې سوره چې د ټول عظیم الشان قرآن خلاصه ده او د قرآن ټول مطالب په موجزه توگه په همدې مختصرې سورې کې راغلي، لولې:

الْحَمْدُ للّه رَب الْعَلَمِينَ * الرّحْمَنِ الرّحِيمِ * مَلِكِ يَوْمِ الدّينِ * إِيّاك نَعْبُدُ وَ إِيّاك نَستَعِينُ * اهْدِنَا الصرَطَ الْمُستَقِيمَ * صِرَطَ الّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ * غَيرِ الْمَغْضوبِ

عَلَيْهِمْ وَلا الضالِّينَ" آمين

ټولې ستاينې د عالمونو رب "الله" لره دي. هغه ډېر رحم کوونکی، د ډېرې پېرزوينې خاوند، د بدلې د ورځې ټولواک، خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو، په سمې لار مو هدايت کړې، د هغو کسانو لار چې تا ورباندې پېرزوينه کړې، نه غضب کړی شوي او نه بې لارې. باري خدايه دعا مو قبوله کړې.

د فاتحې د سورې په دغو مختصرو اوو آيتونو سره تا په لاندنيو مهمو مطالبو اعتراف کړی:

ټولې ستاينې هغه الله لره دي چې د عالمونو پالونکی او ساتونکی دی، چې پدې خور عالم کې هرې خوا ته، زه د هغه د ربوبيت، پالنې او روزنې ښکاره مظاهر او نښې ګورم، زه چې د دې هستۍ هرې خوا ته مخ واړوم، ګورم چې هر څه له هېڅ نه پيل شي، ورو ورو ستر شي، د کمال په لورې وده ورکړی شي، د خپلې ارتقاء او کمال آخرې پوړې ته ورسولی شي، يو ضروري او لازم کار ورباندې ترسره شي، يو ضرورت ورباندې رفع کړی شي، يوه خلا ورباندې ډکه کړی شي، بيا ئې زوال پيل شي، په زړښت او مرګ محکوم شي او ځای ئې بل ته خالي کړی شي. دا کار هره شېبه، هرې خوا ته تکرارېږي، د دې مظاهرو تر شا، ما ته د ربوبيت او پالنې يو نامرئي (ناښکاره) لاس په نظر راځي، هماغه زما الله دی او د دې هستۍ الله دی، زه نه يوازې پدې عالم کې د روزنې او پالنې يو نامرئي لاس احساسوم، بلکې ګورم چې د

هرڅه پیدا ایښت، پالنه، روزنه او ساتنه په ډېر دقت سره ترسره کېږي. د دې عالم په هر جزء او د هرجزء په حرکت او خوځښت کې زه ښایست، ښکلا، کمال، او هدفمندي ګورم. خوشي، بې مقصده، اضافي او غیرضروري شی مې په نظر نه راځي. زما هرې خوا ته خواره شیان، هر یو بېل بېل او ټول په ګډه، د خاص مقصد لپاره په کار لګیا دي، د ټولو ترمنځ د نظم، یووالي او ژور تنسیق شاهد یم. د دې عالم همدا ملموس او مشهود کیفیت، زما په ژبه د دې الفاظو د جاري کېدو لامل دی چې:

ټولې ستاینې د عالمونو رب الله لره دي.

همدا راز، زه پدې هستۍ کې د رحمت او پیرزوینې څرګندې نښې او واضح مظاهرګورم: ماشوم لا دنیا ته نه وي راغلی او د خپلې مور په ګېډې کې وي خو د ده ټول حیاتي ضروریات، د خوندورو شیدو په شکل کې د مور په تې کې، مخکې له مخکې ورته تیاري کړی شوې وي. او د مور پلار په زړه کې ئې هومره مینه ورته ځای په ځای شوې وي چې د ده لپاره هر کړاو زغمي، دغه ماشوم ته د ده له احتیاج نه د مخه، څوک روزي برابروي؟ د ده د مور، پلار په زړه کې دا مینه چا اچولې؟ دا څوک دی چې د انسان، حیوان او نبات هر ضرورت ته ځواب وايي؟ د رڼا، تودوخې، اوبو او هوا انتظام ورته کوي؟ د څښاك اوبه ئې له استعمال نه وروسته، یا د نهرونو له لارې د لویو لویو بحرونو په لور وخوځېږي، تروې او تیزابي شي او یا په ځمکه کې ننوځي او

انسان ته ئې هم له ځمکي راایستل ګران شي او هم ئې له بحرونو بېرته راوړل محال شي، خو ګورو چي د لمر د وړانګو په ذريعه د بحرونو همدا تروې او تيزابي اوبه تبخير او تصفيه شي، دا بخارات د بادونو په ذريعه د آسمان په لوري اوچت کړی شي، هلته د سړې هوا په وجه په وربځو بدل شي، مؤظف بادونه دا وربځي په سر واخلي، ناڅاپي وو بشل شي، هر يو، خپله برخه، په خپل خاص سمت، خاصي منطقې ته د رسولو لپاره وخوځوي، په بېديا او د آواري په محتاجو او باران ته سترګي په لاره خلکو باندي باران واوروي او په غرونو باندي واوري. ترڅو د دنګو دنګو غرونو په ژورو او پراخو لمنو کي، د واوري کافي ذخيره، د دوبي لپاره خوندي وساتي او بيا د دوبي په سختي ګرمۍ کي چي انسان، حيوان او نبات اوبو ته سخت اړ وي، همدا ذخيره شوې واوره ورو ورو ويلي شي او په نهرونو، کاريزونو او چينو کي د دوی د څړوبولو لپاره راوخوځېږي او د هر يوه ضرورت رفع کړي.

ټولي ستايني هغه رب لره دي چي پدې عالم کي د ده د بې انتهاء رحمت او پيرزويني وسيع آثار او نښي هري خوا ته خورې ګورم.

همدا راز زه پدې عالم کي د يوه داسي ټولواك ذات د واکمنۍ آثار په څرګنده توګه ګورم چي د هر څه ساتنه کوي، هرڅه د ده په وړاندي منقاد دي. ده چي د هرڅه د پيدا ايښت، خوځښت،

کمال او زوال لپاره کوم مسیر او حد ټاکلی، له یوې ذرې انحراف او تغییر نه پرته په هماغه مسیر کي درومي.

لمر په خپل وخت، هره ورځ، له خاص ځایه راپورته کېږي، ځمکي ته رڼا او تودوخه ورکوي او بیا په ثابت وخت کي په ثابت ځای کي پرېوځي.

د آسمان پدې پراخي او بې انتهاء غېږي کي په ملیونو ملیونو ستوري، هریو په خپل مدار کي خوځېږي، د دوی ترمنځ د ټکر او تصادم مخنیوی کېږي، نه یو د بل په مدار کي داخلېږي او نه یو بل جذبوي.

د دې هستي هرڅه د هستي د ساتونکي (مالك) خدای هغو سننو ته غاړه ایښې ده چي ده وضع کړي.

أ فَغَيرَ دِينِ اللّه يَبْغُونَ وَ لَهُ أسلَمَ مَن فى السمَوَتِ وَ الأَرْضِ طَوْعاً وَكَرْهاً وَ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ*

آل عمران: ۸۳

د آسمانونو او ځمکي هرڅه، طوعا اوکرها، (په خوښه او ناخوښه) ده ته غاړه ایښې او د ده لوري ته ګرځول کېږي.

هره ستاینه همغه الله لره ده چي پدې عالم کي د مالك الملك په توګه تصرف کوي او هرڅه د ده واکمني ته منقاد دی. په همدې حالت کي او له مخکنیو آیتونو نه د راولاړ شوي احساس او

شعور په وجه ته له خپل رب سره په یوې ډېرې ستري خبري تعهد کوې او وایې:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ
یوازې ستا عبادت کوو او یوازې له تا نه مرسته غواړو.

د عبادت معنی مریېتوب دی، او ته پوهېږې چې مریی هغه چاته ویل کېږي چې:

- په بل خرڅ شوی وي او خپل واك ئې په کامله توگه هغه ته سپارلی وي.
- د ده په واك کې چې څه وي هغه د ده نه بلکې د ده د آقا او مالك وي.
- هېڅ کار په خپله خوښه او د خپلې مرضۍ مطابق نشي کولی، یوازې هماغه څه کوي چې خپل آقا ورته امر کړی وي.
- په خپلو ټولو کړو وړو کې د خپل مالك او بادار رضا لټوي، د خپلې رضا لپاره هیڅ نه شي کولی.
- مریی نه شخصي دوست لري او نه دښمن، د آقا دوست ئې دوست او دښمن ئې دښمن وي.

اوس ما ته ووایه: په رښتیا ته چې په لمانځه کې د الله په وړاندې، لاس تړلی ودرېږې او همدغه کلمات تکراروې، آیا کله دې د دې تعهد او ژمنې، معنا او مقتضی ته توجه کړې؟ او دې ته

دي پام شوی چي پدې سره تا د خپل رب په وړاندي د کومو کومو سترو سترو خبرو تعهدکړی؟ او آیا پدې تعهداتو دي وفا هم کړې؟

که تا د الله په لار کي خپل ځان، وقت او مال سپمولی وي، خپل مال، نفس او اولاد دي د الله امانت نه وي ګڼلی او د الله په لار کي د هغوی له قربانۍ نه دي ډډه کړې وي،. هر کار دي د خپلي هوی او هوس په حکم ترسره کړی وي، د هېڅ کار په پیل کي دي دې ته نه وي کتلي چي ستا رب تا ته پدې هکله څه حکم کړی، که تا د الله د سخط او غضب په بیه په وار وار د خپل نفس رضا لټولې وي، که تا د خدای له دوستانو سره دښمني او له دښمنانو سره دوستي کړې وي، نو ستا دغه تعهد یو دروغجن تعهد وو ، ګواکي په وار وار دي له الله سره دروغجنه ژمنه کړې او هرځل دي خپله ژمنه ماته کړې، ته چي وایې:

إِيّاك نَستَعِينُ

معنا ئې دا ده:

خدایه! یوازي او یوازي تا ته د احتیاج لاس اوږدوم، له تا نه پرته د بل چالمن نه نیسم، بل ته طمع نه کوم، تا ځانته کافي ګڼم، عقیده مي دا ده چي هرڅه ستا په واك کي دي، ته د خپلو بندګانو پالنه او روزنه کوې او په هغوی بې انتهاء مهربانه یې، نو ځکه هرڅه فقط له تا نه غواړو.

پدې ترتیب ته په خپل لمانځه کي، له خپل رب سره مکرر

تعهد کوې چي: له تا نه پرته بل ته د عبادت او مریيتوب سر نه کوزوم او بل ته د سوال او غوښتني لاسونه نه اوږدوم.

خوکه د دې مکرر تعهد سره سره، ستا طمع له خدای نه پرته، بل چا او بل څه ته وه، مستعان خدای دي ځانته کافي نه ګڼلو او د خپلو حاجتونو ترسره کېدو لپاره دي د بل لمنه نیوله او ګمان دي کولو چي په ربوبیت او د هستي په پالني، روزني، ساتني او د مخلوقاتو د حوایجو او اړتیاوو په پوره کولو کي خدای ځانته شریکان لري او دا شریکان یا په خپله ستا دعا ته ځواب وایي او یا ئې په خدای هرو مرو مني، نو ته ما ته ووایه چي ستا د إِيّاكَ نَسْتَعِينُ د ویلو معنا څه شوه؟

ښایي پدې پوهېږې چي د فاتحې سوره د ټول قرآن عظیم الشان خلاصه ده، یا په بل عبارت، ټول قرآن د همدې مبارکي سورې شرح او تفصیل دی او د فاتحې سورې محوري او مرکزي مطلب همدا څلورم آیت، "إِيّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيّاكَ نَسْتَعِينُ" دی، لدې نه معلومېږي چي د قرآن محوري او اساسي مدعا دا ده چي د انسان او د ده د رب ترمنځ همدا رابطه ټینګه کړی شي چي عبادت ئې یوازي د ده لپاره وي او استعانت ئې یوازي له ده نه وي.

پدې ستري خبري له تعهد او ژمني نه وروسته ته خپله لومړنۍ غوښتنه او لومړی سوال خپل مولا ته وړاندي کوي او وایي:

اهْدِنَا الصرَط الْمُستَقِيمَ

په سمي لار مو هدايت کړه.

ستا د دغې دعا معنا دا ده چې:

ته په سمې لار د تلو تلوسه لرې او د همدې لپاره ستا لومړنۍ تمنا او دعا همدا ده.

ته يوازې د ځان لپاره نه بلکې د نورو لپاره هم په سمې لار د تلو توفيق غواړې، ته پوهېږې چې يوازې ستا سموالی کفايت نه کوي، ته دې ته اړ يې چې په سمې لار د تلو لپاره د يوه صالح ټولګي په خوا کې حرکت وکړې. همدا راز له نورو انسانانو سره ستا مينه او پيرزوينه تا هڅوي چې د ځان په څنګ کې، هغوی هم په خپلو دعاګانو کې رایاد کړې.

له سمې لار څخه ستا مراد هماغه په څلورم آيت کې ذکر شوی مطلب دی، يعنی يوازې د الله عبادت او يوازې له هغه نه استعانت.

تا په يوې داسې مستقيمې لارې د تلو توفيق غوښتی چې مخامخ دې خدای ته رسوي، يوې خوا بلې خوا ته کږېدل په کې نشته. که تا يوازې دومره ويلي وی چې مونږ هدايت کړه، معنا به ئې دا وه چې تا ته د سم فکر، صحيح نظريې او علمي رايې ښوونه وشي. خو تا ويلي دي چې مونږ په مستقيمې لارې هدايت کړه! په يوې لارې تګ د نظر او رايې ترڅنګ، عزم، عمل او حرکت او د سرمنزل او هدف ټاکل غواړي، حال دا چې رايه او نظريه يوازې د

ذهني اقناع غوښتنه کوي، ستا پدې دعا کې د رایې سموالی، د هدف پاکوالی، د عزم درستوالی او د حرکت د جهت او سمت استقامت او سموالی شامل دي.

له ځان سره لږ فکر وکړه او قضاوت وکړه چې ته هره ورځ په وار وار د هدایت او لارښوونې تمنا کوې او له الله جل شأنه نه په خپل لمانځه کې په سمې لارې د تلو توفیق غواړې، خو له لمانځه نه وروسته او مخکې، نه تا د سمې لارې د پېژندلو هڅه کړې او نه پدې لار د تلو تکل!! نو لدې دعا څخه ستا مقصد څه دی؟

ته چې د سهار له لمانځه نه فارغ شې او د ورځنې کار لپاره منصوبې جوړوې، نو نیت دې کوږ وي، عزایم دې ناولې، د مال، عزت او اقتدار ترلاسه کولو لپاره کږې وږې لارې لټوې. سمه مستقیمه الهي لار پرېږدې او د شیطان په کږو وږو لارو روان شې. پدې صورت کې به څوک له تا نه دا دروغجنه ادعا ومني چې تا په خپل لمانځه کې له خدای نه په مستقیمې لارې د تلو تمنا او دعا کړې وه؟

ستا د دغې دعا ترځنګ او ورپسې، الله جل شأنه هغه غوښتلې مستقیمه لار داسې توضیح کړې:

د هغو کسانو لار چې تا ورباندې پیروینې کړې او په هغې لارې د تلو په نتیجه کې ئې ستا نعمتونه په برخه شوي.

یعني دا لار یوازې یو فکري خط، یا یو مجرد ذهني او

اعتقادي بهیر او سلسله نه ده چي فقط د اعتقاد او بارو غوښتنه کوي او بس، بلکي دا د عمل لپاره ترسیم شوی مستقیم خط دی، دا پلي شوې لار ده، د تاریخ په اوږدو کي په وار وار د الله صالح بندگان پدې لار تللي او د مستعان لاربښوونکي رب نعمتونه ئې په برخه شوي، عزت او سرلوړي ته رسېدلي، د ځمکي خلافت، د ولسونو فکري، اخلاقي، سیاسی او اجتماعي قیادت او مشري او د ځمکي د ټولو شتمنیو وراثت ورته سپارل شوي.

قرآن مونږ ته پدې لار تلونکي او د الله د پیرزوینو او انعاماتو لاس ته راوړونکي داسي معرفي کوي.

وَ مَن يُطِعِ اللّهَ وَ الرّسولَ فَأُولَئك مَعَ الّذِينَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيهِم مِّنَ النّبِيِّينَ وَ الصدّيِقِينَ وَ الشهَدَاءِ وَ الصلِحِينَ وَ حَسنَ أُولَئك رَفِيقاً * النساء: ۶۹

او څوك چي د خدای او پیغمبر اطاعت وکړي نو دوی به له هغو کسانو سره وي چي الله ورباندي پیرزوینه کړې، د پیغمبرانو، رښتونو، شهیدانو او صالحانو سره، او دا خلك څومره غوره ملگري دي.

ته په دغي تمنا سره غواړې چي د پیغمبرانو ملگرتیا دي په برخه شي، په خپل ایمان او له الله جل شأنه سره په خپلو کړو ژمنو او وعدو کي صادق او رښتونی شې او د الله په لار کي هره شېبه شهادت ته چمتو وی او تل د ځان او ټولني د اصالح او رغونې په چارو کي بوخت وې. خو ما ته ووایه:

آیا کله دي د دې دعا معنا او ابعادو ته توجه کړې؟ د پیغمبرانو، صادقانو، شهداوو او صالحینو د ملګرتیا او د دوی په لار د تلو عزم او اراده دي کړې؟

آیا د الله جل جلاله په لار کي د شهادت جذبه او ولوله دي په زړه کي راولاړه شوې؟ ستا د دغي دعا معنا خو همدا ده چي ته د الله په لار کي د شهادت تلوسه لرې او له الله نه د شهداوو په لار د تلو توفیق غواړې!؟

ته ښايي پدې هم پوهېږې چي د شهادت جذبه د هغه چا په زړه کي مري او له مرګ نه وېره او خوف ئې په زړه کي راپیدا کېږي چي:

- یا ئې په خدای ایمان نه وي او یا د الله جل شأنه په ربوبیت باور نه لري.
- په اجل او د مرګ په معیني له مخکي نه ټاکل شوې نېټې عقیده نه لري.
- پدې خبري ایمان نه لري چي مرګ په خپل ثابت لیکل شوي وخت، د الله جل جلاله په اذن او حکم سره راځي او د انسان روح یوازي د مؤظف او موکل فرشتې په ذریعه قبضېږي.
- او پدې نه پوهېږي چي مرګ د نوي ژوندون پیل دی.

ته د فاتحې په آخري برخي کي، له هغه کسانو ځخه د محسوب کېدو نه امان غواړې چي د الله جل جلاله غضب

ورباندي نازل شوی او گمراهان دي. دا غضب کړی شوي کسان یا هغه دي چي د ایمان راوړو نه وروسته ئې داسي څه کړي چي د الله جل جلاله په غضب اخته شوي او اصلي لاره ئې ورکه کړې او یا هغه دي چي منعم خدای جل شأنه په ظاهر کي دوی ته ښه ډېر انعامات ورکړي او یا د دوی ظاهري وضعیت یا ادعا داسي ده چي گواکي په سمه لاره روان دي، خو په حقیقت کي د الله جل جلاله په غضب اخته او سخت بې لاري دي.

د الله جل جلاله د اسماوو لنډه پېژندنه

په یوه روایت کې د الله تعالی ۹۹ نومونه په ګوته شوي، چې هر یو ئې د الله یو صفت معرفي کوي. د الله تعالی ټول نومونه د فاتحې د سورې په دریو صفاتو (رب، رحمن او مالك) کې راخلاصه شوي، پدې شرح:

- د رب نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو شامل دی چې د پیدا ایښت له صفت سره تعلق لري، لکه خالق، بارئ، مصور.

- د رحمن نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو احتواء کړې چې د پیرزویني او رحمت د صفاتو سره اړخ لګوي، لکه غفور، کریم، عفو، حلیم.

- او د مالك نوم ټول هغه صفات او نومونه احتواء کوي چې پاچایي، ټولواکي او اقتدار سره تعلق لري لکه قهار، جبار،

عزيز، قدير، غالب، مؤمن، مهيمن..."

يعنی لکه څنګه چي د فاتحې سوره د ټول قرآن خلاصه ده، د الله دغه درې نومونه چي د فاتحې د سورې په لومړنيو دريو آيتونو کي راغلي د الله د ټولو نومونو خلاصه ده.

که تا د فاتحې د سورې آيتونو ته په دقت سره پام کړی وي نو حتماً به دې ته متوجه شوی وې چي:

د هغو صفاتو په مقابل کی چي په لومړنيو آيتونو کی راغلی:

١. اَلحَمدُ لِلّهِ رَبِّ العَالَمِين •

٢. اَلرّحمنِ •

٣. الرّحيم •

۴. مَالكِ يَومِ الدّين •

د وروستيو آيتونو مطالب په دې شکل راغلي:

۵. اِيّاكَ نَعبُدُ وَ اِيّاكَ نَستَعِين •

۶. اِهدِنَا الصِّرَاطَ المُستَقِيم •

٧. صِرَاطَ الّذِينَ اَنعَمتَ عَلَيهِم •

٨. غَيرِالمَغضُوبِ عَلَيهِم وَلاَالضّالِين •

نومو ړی ترتیب دا مطالب په ګوته کوي:

- یوازي هغه الله د عبارت وړ دی چي ستایني ټولي هغه لره دي.
- یوازي له هغه چا باید مرسته وغوښتلی شي چي د عالمونو پالونکی او روزونکی رب دی.
- باید له رحمان خدای جل شأنه نه د هدایت او لارښووني تمنا وشي نه له بل چا نه.
- باید الرحیم رب ته دانعاماتو او پیرزوینو دعا وشي نه بلي مرجع ته.
- باید د مالك الملك رب له غضب نه ووېرېږو چي د دنیا او عقبا مالك دی، نه د بل چا له قهر او غصې نه.
- او بایدیوازي لدې نه په اندېښنه کي وو چي د قیامت په ورځ د همدې مالك الملك الله جل شأنه په وړاندي د ګمراهانو په ډله کي ونه درېږو.

قرائت

د فاتحې د سورې له لوستلو نه وروسته ته باید د قرآن یوه برخه تلاوت کړې، اندازه ئې ستا په همت او ستا په حالت پورې مربوط ده، د مضمون انتخاب ستا فهم، ستا روحي کیفیت او ستا اجتماعي خاص وضعیت ته پرېښودلی شوی، ته د ځان او د خپلې ټولنې د هر خاص حالت لپاره په قرآن کې داسې ځانګړې او خاصه برخه او مضمون موندلی شې چې پدې حالت کی ستا او ستا د رب ترمنځ په همدغو الفاظو راز او نیاز تر هر راز نورو کلماتو موزون او مناسب وې او ستا لپاره ترټولو غوره لارښوونه وې، باید پدې پوه وې چې ستا د لمانځه یوه ډېره مهمه برخه همدا د قرآن تلاوت دی، هرڅومره چې د قرآن تلاوت زیات کړې ثواب به دې زیات وي.

د قرآن له تلاوت نه د زیات خوند اخستو او د قرآن په

مفاهیمو او اسرارو د ښه پوهېدو د پر ښه حالت او وقت همدا په لمانځه کي د قیام حالت دی.

رکوع

یو له هغو مهمو حرکاتو څخه چي په لمانځه کي ئې ترسره کول فرض دي او له هغه نه پرته لمونځ نه صحیح کېږي، رکوع ده.

رکوع په اصل کي د چا په عظمت او لویي د اعتراف لپاره د هغه په وړاندي سرټیټول دي. تاسو د انساني ټولني په اکثرو برګنو کي ګورئ چي د خپلو لویانو، واکمنانو، مشرانو او مذهبي پیشوایانو احترام او تعظیم یا د سر په ټیټولو یا انحناء او رکوع سره پرځای کوي.

خو ستا لمونځ تا ته ښیي چي دا حرکت به یوازي الله ته کوې، له الله نه پرته بل هیجا ته سرټیټول جایز نه دي. هېڅ انسان حق نلري چي بل ترځانه ټیټ وګڼي او له هغه نه په خپل عظمت او لویي د اعتراف لپاره د انحناء او سرټیټولو توقع وکړي. هېڅ انسان ته نه ښایي چي له بل نه ځان حقیر او سپك وګڼي او د هغه په وړاندي د خپل حقارت او ذلت د ښرګندوني لپاره هغه ته انحناء

وکړي، دا حرکت د الله د لمانځني او عبادت د شعايرو څخه دی بل ته ئې په ځای کول جواز نه لري.

اسلام انسانانو ته د برابرۍ درس ورکوي او هغوی ته وايي چې ټول به يوځای فقط خپل رب ته رکوع کوئ.

ته د الله اکبر په ويلو سره له قيام نه رکوع ته درومې او په رکوع کې خپل رب ته ستا وينا دا ده:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ. روواه مسلم

پاکي ده زما ستر رب لره.

له پيغمبر عليه السلام څخه د فرض يا نفل د لمونځونو په رکوع کې رانقل شوي ځيني تسبيحات دا دي:

سُبْحَانَ ذِی الـمُلك و الملكُوت

پاکي ده د ملك او واكمنۍ خاوند لره

سُبْحَانَ ذِی العِزةِ و العَظَمَةِ وَ القُدرَةِ وَ الكِبرياءِ وَ الجبروت.

پاکي ده د عزت، لويي، قدرت، ستروالي او جبروت خاوند لره.

سُبْحَانَ المَلكِ الحَی الذی لاينام و لايموت.

پاکی ده هغه تل پاته ټولواك لره چې نه خوب کوي او نه مري.

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ ربنا و رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

ډېر پاك، ډېر مقدس، زمونږ او ملائکو او د جبرئيل رب.

لَا إِلَهَ إِلّا اللّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ

له ستر او حليم الله نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلّا اللّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

د ستر عرش له پالونکي رب نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلّا اللّهُ رَبُّ السّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ

نشته بل الله مگر د آسمانونو رب، د ځمکي رب او د عزتمند عرش رب.

اللّهُمّ لَكَ رَكَعْت

اي باري خدايه! تا ته مي رکوع وکړه.

وَبِكَ آمَنْتُ

او په تا مي ايمان راووړ.

وَلَكَ أَسْلَمْتُ

او تا ته تسليم شوم.

خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِيى:

رواه مسلم

تا ته مي غوږونه، سترګي، ما غزه، هډوکي او اعصاب، ټول خاشع او منقاد شول.

پدې ټولو تسبيحاتو کي ګورئ چي د رکوع د عملي حرکت په شان د الله په عظمت، لويۍ او ټولواکي باندي د اعتراف کلمات راغلي.

د دې لپاره چي پوره ډاډه شې چي په رکوع کي ستا ټول هغه کلمات چي د زړه له کومي دي راولاړ شوي او په ژبه دي جاري شوي، سميع خدای جل شأنه اوريدلي او دا تشويش دي رفع وي چي ستا په شان د يوه وړوکي مخلوق خفي او ټيټ غږ به څنګه د ځمکي له سر نه د عرش په لوري اوچت درومي او الله به ئې اوري! د همدې لپاره تا ته ويل شوي چي له رکوع نه د قومې په طرف د پورته کېدو په وخت کي به وايې:

سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ *

الله له هغه جانه اوريدنه وکړه چي د ده ستاينه ئې وکړه، اې زمونږ ربه! ستاينه خو تا لره ده، ډېره پاکه ستاينه چي مبارکوالی پکي دي.

په قومه کي د پيغمبر عليه السلام نه ډېر نور تسبيحات هم روايت شوي چي ځيني ئې دا دي:

يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ

سُلْطَانِكَ. رواه احمد و ابن ماجه

اي زما ربه! تالره هماغسي ستاینه ده چي ستا د ذات له جلال سره او ستا د ټولواکۍ له ستروالي سره وړ وي.

او په وار وار به ئې ویل چي:

لِرَبِّيَ الْحَمْدُ لِرَبِّيَ الْحَمْدُ لِرَبِّيَ الْحَمْدُ

ستاینه زما رب لره ده، ستاینه زما رب لره ده، ستاینه زما رب لره ده.

اللّٰهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ * متفق علیه

ای باري خدایه! ته چي څه ورکړې هیڅوك ئې مخنیوی نشي کولی او ته چي څه وسپموې هیڅوك ئې ورکولی نشي، له تا نه د لویي یا هاند خاوند ته، د ده لویي او هڅه هیڅ ګټه نشي رسولی.

سجده

بل حرکت چي په لمانځه کي فرض دی سجده یعنی تندی په ځمکه ایښودل دي.

آیا تا په خپل ژوند کي داسي کوم مضطر، مجبور او سخت محتاج کس لیدلی چي د ډېري پرېشانۍ او بیچارګۍ په وجه د بل پښو ته لوېدلی وي او هغه ته استغاثه کوي او په الحاح سره له هغه نه مرسته غواړي؟

آیا تا کله داسي کوم کس لیدلی چي لوی جرم ئې کړی وي او د داسي چا په وړاندي لاس تړلی ولاړ وي چي هم ئې عفو کولی شي او هم مجازات او د ده د ترحم ترلاسه کولو نه پرته بله هېڅ چاره نلري، نو پښو ته ئې په وار وار لوېږي، عذر او زارۍ کوي، هرځل پدې امید سر راپورته کوي چي وګوري د ده عذر منل شوی که نه؟ او سوال ئې قبول شوی که نه؟ سجده همداسي یو حرکت دی. پیغمبر علیه السلام فرمایي:

سجده د الله ښنو ته لوېدل دي.

انسان د سجدې په حالت کی الله جل شأنه ته ډېر نږدې وي، نو دعاګاني مو په کي زياتي کړئ.

لکه چي فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ رواه مسلم

بنده د سجدې په حال کی تر بل هر وخت نه خپل رب ته زيات نږدې وي، نو په سجدې کي خپلي دعاګاني زياتي کړئ.

د فرض او نوافلو لمونځو په سجدو کي چي له پيغمبر عليه السلام نه کوم تسبيحات او دعاګاني روايت شوې، ځيني ئې دا دي:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَىٰ رواه مسلم

پاکي ده زما عالي شأنه رب لره.

اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ* رواه مسلم

اې باري خدايه! ستا له غضبه ستا رضا ته پناه وړم، او له عذابه

دي عافيت ته، او له تا نه تا ته پناه دروړم، په تا د ثنا ويلو له احاطې نه عاجز يم، ته هماغسې يې چي ځان دي ستايلی .

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لا اله الا انت. رواه مسلم

پاكي او ستاينه ده تا لره، له تا نه پرته بل معبود نشته

سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللّٰهُمَّ اغْفِرْ * متفق عليه

پاكي ده تا لره باري خدايه او ستايني دي، مولا خدايه! ما ته بخښنه وكړه.

اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ* رواه مسلم

اې باري خدايه! ټول گناهونه مي راته وبخښې، واړه او ستر ئې، پيل او پای ئې، پټ او ثرگند ئې.

اللّٰهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللّٰهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ * رواه مسلم

اې باري خدايه! تا ته مي سجده وكړه، په تا مي ايمان راووړ، تا ته تسليم شوم، مخ مي هغه چا ته سجده وكړه چي پيدا كړی ئې دی او صورت او شكل ئې وركړی او غوږ او سترگي ئې ورپرانستلي، مبارك دی الله ترټولو غوره پيدا كوونكی.

د احنافو او نورو مذاهبو تر منځ د سجدې د دعاگانو په

هکله یوازي دومره اختلاف شته چي احناف په فرایضو کي یوازي له پیغمبرعلیه السلام نه روایت شوې دعاګاني غوره ګڼي او په نوافلوکي د قرآن له آیتونو نه پرته هره دعا، خو نور مذاهب په فرایضو کي هم د مأثوره دعاګانو شرط ضروري نه ګڼي.

د دوو سجدو ترمنځ‌دا دعاګاني له پیغمبرعلیه السلام نه روایت شوې:

اللّهُمّ اغْفِرْلِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي
رواه ابوداؤد

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې، په مارحم وکړې، ماهدایت کړې، عافیت مي په برخه کړې او ما ته رزق راکړې.

او په وار وار به ئې دا دعا کوله:

رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي، رَبِّ اغْفِرْلِي ...
رواه الترمذی

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې.

پیغمبرعلیه السلام به کله کله په جلسې کي هومره ځنډ وکړ چي خلکو به ګمان وکړ چي ښایي دوهمه سجده ئې هیره کړې وي.

قعده

د لمانځه په آخري برخي کي ته د یوه دیر مضطر او محتاج بنده په څېر کښېني، داسي چي زنګنونه په ځمکه، لاس په زنګنو، سر په ګرېوان او په ډېر عجز اونیاز، خپل رب ته د خپلو عرائضو وړاندي کول داسي پیل کوي:

التّحيّاتُ للّه وَالصّلَوَاتُ وَالطّيّبَاتُ السّلَامُ عَلَيْكَ أيُّهَا النّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللّه وَبَرَكَاتُهُ السّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللّه الصّالِحِينَ أشْهَدُ أنْ لَا إلَهَ إلّا اللّهُ وَأشْهَدُ أنّ مُحَمّداً عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ* متفق علیه

ستاینې، لمانځنې او پاکونې ټولې الله لره دي. په تا دي اې پیغمبره سلامونه وي او د الله رحمت او برکتونه، په مونږ او د الله په ټولو صالح بندګانو دي سلام وي، شهادت ورکوم چي له الله نه پرته بل اله نشته او شهادت ورکوم چي محمد علیه السلام د ده

بنده او استاځی دی.

ورپسې وايې:

اللّٰهُم صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلٰى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * اللّٰهُمّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى إِبْرَاهِيمَ وَعَلٰى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * رواه البخاری

اې باري خدايه! زمونږ په پېشوا محمدعليه السلام او د ده په آل "نسبي او ديني ټبر" داسي درود ولېږې لکه چي په ابرهيم عليه السلام او د ده په ټبر دي لېږلی وو، بيشکه چي ته ستايل شوی د لويي خاوند يې. اې باري خدايه! زمونږ پيشوا محمد عليه السلام او د ده آل "نسبي او ديني ټبر" ته داسي برکتونه په برخه کړې لکه چي ابراهيم عليه السلام او د ده ټبر ته دي په برخه کړي وو، بيشکه چي ته ستايل شوی د لويي څښتن يې.

له دېنه وروسته، د لمانځه ترپايه، ستا د راز راز دعاګانو او د دعاګانو منونکي مولا ته د خپلو غوښتنو د وړاندي کولو ډېر غوره وخت او حالت دی. ځانته، مور پلار ته، اولاد او خپلوانو ته، دسنګر او ايمان ملګرو ته او ټول اسلامي امت ته دعا وکړه، د اسلام د غلبې، د شر او فساد د ځواکونو د نابودۍ، د مظلومو مسلمانانو د ژغورني، د اسلامي خلافت د قائمېدو او د اسلامي امت د تېر برم او عزت د بېرته اعادې لپاره اوږدې اوږدي دعاګاني وکړه.

متأسفانه ځيني لمونځ کوونکي نه پوهېږي چي د دعا د قبلېدو ښه وخت او ښه حالت کوم د ی؟ په قعده کيپه پوره بې غوری او بې اعتنائي، څو لنډالفاظ تکرار ک ړي، او گمان کوي چي د دعا اصلي وخت له لمانځه نه د سلام گرځولو نه وروسته دی، د همدې لپاره په لمانځه کي ډېر بې اعتناء وي او اذکار، تسبيحات، دعاگاني او د لمانځه ټول الفاظ ئې، د عادت په څېر، مفهوم ته له توجه نه پرته، په ژبه را ځي، خو له توجه او اعتناء سره توأم دعا ئې له لمانځه نه وروسته وي!!

پدي حالت کي ځيني ماثوره دعاگاني دا دي:

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰه عَنْه أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللّٰه صَلّى اللّٰه عَلَيْه وَسَلَّمَ عَلِّمْنِي دُعَاءً أَدْعُو بِه فِي صَلَاتِي قَالَ قُلِ اللّٰهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاغْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ * متفق عليه

له ابوبکر رضي الله عنه نه روايت دی چي لرسول اللّٰه صلی اللّٰه عليه وسلم ته ئې وويل: ما ته داسي دعا راوښيه چي په لمانځه کي ئې وايم، وئې فرمايل: ووايه: اې زما مولا! بيشکه چي ما په ځان ډېر ظلمونه کړي، او له تا نه پرته بل هيڅوك گناهونه نشي بخښلی، زما مولا! ما ته په خپلي ستري بخښني سره بخښنه وکړه او په ما رحم وکړه، يقيناً چه ته بخښونکی مهربان يې.

اللّٰهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ

وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَبَةِ الدَّيْنِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ* رواه ابوداود

اې زما مولا! له غم او اندېښني نه تا ته پناه دروړم او له ناتوانۍ او کسالت نه پناه دروړم، او له بې زړه توب او بخل نه پناه دروړم، او د پور له غلبې او د خلکو له سلطې نه پناه دروړم.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِى وَلِوَلِدَىَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ* ابراهيم:۴۱

باري خدایه! ما ته بخښنه وکړې، او زما مور پلار ته او مؤمنانو ته د حساب قایمېدو په ورځ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ أَسْأَلُكَ أَلَّا تَدَعَ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَّجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا لِي ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهَ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ مَا شَاءَ فَإِنَّهُ يُقَدَّرُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ*

اې زما مولا! ستا د رحمت د موجباتو غوښتنه درنه کوم او ستا د بخښني د عزایمو او له هري ګناه نه د سلامتیا او د هري ښېګڼې لاس ته راوړنه. اې باري خدایه! هیڅ ګناه مي د بخښني نه پرته مه پرېږده او هېڅ اندېښنه مي د پای ته رسولو نه پرته او د دنیا او آخرت هېڅ حاجت مي له پوره کېدو نه پرته پرې نږدې، اې تر هرمهربان نه زیات مهربانه!

اللهم رَبّنَا ءَاتنَا فى الدُّنْيَا حَسنَةً وَ فى الاَخِرَةِ حَسنَةً وَ قِنَا عَذَابَ النّارِ*

اې باري خدايه! په دنيا کي مو ښېګڼه په برخه کړې او په آخرت کي مو ښېګڼه په برخه کړې او د اور له عذابه مو وژغورې.

زه د پيغمبر عليه السلام د دوو خاصو دعاګانو وړانديز کوم چي يوه ئې د طائف په هغه سخت سفر او غمجن حالت کي او بله ئې په عرفات کي کړې.

د عرفات دعا

اللّهُمّ إِنّكَ تَسْمَعُ كَلاَمِي، وَتَرَى مَكَانـِي، وَتَعْلَمُ سِرّي وَعَلاَنـِيَتـِي، لاَ يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي، وَأَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيرُ، الْمُسْتَغِيثُ الْمُسْتَجِيرُ، الْوَجِلُ الْمُشْفِقُ، الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بِذَنْبِه، أَسْأَلُكَ مسألَةَ الْمِسْكِينِ، وَأَبْتَهِلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِب الذّلِيلِ، أَدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائِف الْمُضْطَرِّ، مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ، وَفَاضَتْ لَكَ عَبْرَتُهُ، وَذَلّ لَكَ جِسْمُهُ، وَرَغِمَ لَكَ أَنْفُهُ. اللّهُمّ لاَ تَجْعَلْنِي بِدُعَائِكَ شَقِيّاً، وَكُنْ بِي رَؤُوفاً رَحِيماً، يا خَيْرَ الْمَسْؤُولِينَ وَيا خَيْرَ الْمُعْطِينَ*

اې زما مولا! ته زما خبره اورې، درېځ مي ګورې، په پټ او ښکاره مي پوهېږې، زما هيڅ کار درنه پټ ندی. زه غم

ځپلی، فقیر، فریادي او د پناه په لټه کي یم. او پرېبدونکی، وبربدونکی، په خپلي ګناه مقر او معترف یم، د مسکین د سوال په شان درته سوال کوم او د ذلیل ګنهکار د زارۍ په څېر درته زاري کوم او د وېري اخستي ړانده د دعا په شان درته دعا کوم، هغه چي غاړه ئې درته کږه شوې او له سترګو نه ئې تا ته اوښکي بهېږي او ټول بدن ئې تسلیم او پزه ئې درته په خاورو شوې، خدایه! له تا نه د غوښتني په اړه مي زما ربه! بدبخته او محروم مه کړې او په ما زړه سواند او مهربانه شې. اې د سوالونو ترټولو غوره مقامه! او اې ترټولو غوره ورکوونکیه!

د طايف دعا

اللهم اليك اشكو ضعف قوتى وقلة حيلتى و هوانى على الناس يا ارحم الراحمين، انت رب المستضعفين و انت ربى، إِلى من تَكِلُني إِلى عَدُوَ بعيد يَتَجَهَّمُني؟ ام الى صديق قريب ملكته امرى؟ ان لم يكن بك على غضب فلا ابالى، غير ان عافيتك اوسع لى، اعوذ بنور وجهك الذى اضاءت له السموات و اشرقت له الظلمات و صلح عليه امر الدينا و الاخرة، ان ينزل بى غضبك او يحل بى سخطك، لك العتبى حتى ترضى، و لا حول و لا قوة الا بك.

ای الله! تا ته د خپل قوت له ضعف او کمزورۍ نه او د خپل توان له کموالي او د خلکو په نظر کي له خپل سپکوالي نه شکایت کوم، ای تر هر مهربان نه زیات مهربانه! ته د مستضعفینو رب یې او ته زما رب یې، چا ته مي سپارې؟ لېري دشمن ته چي تندی

راته ترېو کوي؟ او که نږدې دوست ته چې تا زما د کار واکمن کړی. که ته راباندي غصه نه وې، نو هیڅ پروا نلرم، خو ستا عافیت راته ډېر خور برېښي، ستا د مخ په هغه نور سره پناه غواړم چې آسمانونه او ځمکي ورباندي روښانه شوي او تیارې ورباندي رڼې شوې او د دنیا او آخرت چاري ورباندي اصلاح شوې، له دینه چې ستا غضب راباندي نازل شي او یا ستا غصه مي احاطه کړي، تا لره رضامندي ده، څومره چې ستا خوښه وي، نه (له کوم کار نه د راگرځېدو) توان او نه (د کوم کار د تر سره کولو) قوت تر لاسه کېدی شي مگر ستا په توفیق سره.

سلام

ستا لمونځ، نبي او کيڼ طرف ته په سلام اچولو سره پای ته رسيږي، ته ټولو هغو ته چي ستا مخي يا ښی لاس او يا کيڼ لاس ته دي، که امام دی، که نور لمونځ کوونکی او که ملائکی، وايي:

السلام عليکم ورحمة الله

په تاسو دي سلامتيا وي او د الله رحمت.

پدي الفاظو سره ته له يوې خوا دوی ته له الله نه د سلامتيا او پيرزويني غوښتنه کوې، له بلي خوا هغوی ته ډاډ او اطمينان ورکوې چي دوی ستا له هر راز ضرر نه خوندي دي او ستا په زړه کي هغوی ته دروغتيا او سلامتيا قوي تمنا او تلوسه شته.

لمونځ د ښېګڼو سرچینه

لمونځ د انسان په اخلاقي روزنه کي ژور او عمیق اثرات لري، د ده فردي او اجتماعي سلوك اصلاح کوي او د ده له اخلاقي شخصیت نه د رذایلو د رژولو مؤثره وسیله ده. قرآن فرمایي:

اتْلُ مَا أُوحِىَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَبِ وَ أَقِمِ الصلَوةَ إِنّ الصلَوةَ تَنهَى عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنكَرِ وَ لَذِكْرُ اللّهِ أَكبرُ وَ اللّهُ يَعْلَمُ مَا تَصنَعُونَ* العنکبوت: ۴۵

له کتاب نه چي څه په تا نازل شوي ولوله او لمونځ قایم کړه، یقیناً چي لمونځ له فحشاء او منکر نه مخنیوی کوي او د الله یادونه ډېره ستره ده، او الله په هغه څه پوهېږي چي تاسو ئې کوئ.

پدې مبارك آیت کې د لمانځه په اړه لاندې ستر مطالب مضمر دي:

۱. لمونځ هر هغه کرکجن عمل نه انسان منع کوي چې د سالم فطرت خاوند ترې کرکه لري او بل ځې له ده نه نه خوښوي. د دې وجه کاملاً څرګنده ده، د هر انسان اخلاق او سلوك د ده له قبلې او هدف نه رنګ اخلي، دا ستا د ژوند جهت او ستا د هلو ځلو مقصد او هدف دی چې ستا د کړو وړو څرنګوالی ټاکي.

ته په خپل لمانځه سره له شیطان نه چې د شر په لوري هڅوونکی دی مقاطعه کوې، د ده له وسوسو نه الله ته پناه وړې، مخ خدای ته اړوې او شا شیطان ته، خود به له ټولو هغو بدو کارونو نه ډډه کوې چې شیطان ځې خوشوي او الله ورباندې ناراضه کېږي.

۲. کوم لمونځ چې د فحشاء او منکر مخنیوی ونکړي هغه لمونځ لمونځ ندی.

۳. د لمانځه یوازې سلبي نتائج ندي چې فقط له کرکجن فکر، قول او عمل نه مانع شي، بلکې بې شمېره ایجابي اثرات او نتایج لري. دې مطلب ته د نوموړي آیت پدې برخې کې اشاره شوې:

وَ لَذِکْرُ اللّٰهِ أکبرُ

مفسرینو د دې برخې لاندې وضاحتونه کړي.

- له ذکر نه دلته مراد لمونځ دی، يعنی لمونځ تر دې هم ستر دی چې يوازې له فحشاء او منکر نه مخنيوی وکړي، بلکې په انسان کې د لوړو لوړو اخلاقي ښېګڼو د پيدا کېدو لامل دی.

- ته په لمانځه کې د الله يادونه کوې او الله جل شأنه ستا يادونه کوي، خو د الله يادونه ډېره ستره او غوره ده، که ته ئې د ځمکې په کوم ګوټ کې له ځان سره ياد کړې نو لوی الله جل شأنه دې پورته په آسمانونو کې يادوي، که ته ئې د انسانانو په کومې ټولنې کې ياد کړې نو الله جلت عظمته دې په ملاء اعلی کې، ستا تر ټولنې نه په غوره ټولنې کې يادوي، الله جل شأنه وايي:

فَاذْكُرُونی أذْكُرْكُمْ

ما ياد کړئ چې ياد مو کړم.

- د لمانځه او د بل هر عبادت، اساسي او تر ټولو مهم جزء د الله ذکر او يادونه ده، د عباداتو ظاهري حرکات د جسد د غړو په شان او د الله يادونه د هغه د روح په څېر ده، که کوم څه يو واقعي عبادت، له يوه بې مقصده حرکت او يوه انساني عادت، تقليد يا شکلي مراسمو نه بېلوي نو هغه د الله ذکر دی، الله ته مقبول عبادت يوازې هغه دی چې محرك او هڅوونکی ئې د خدای ذکر وي.

يوه ورځ رسول الله صلی الله عليه وسلم صحابه وو ته وويل: آيا تاسو ته داسې عمل ونښيم چې د سرو سپينو زرو تر انفاق نه غوره وي، او تردې نه هم چې له دښمن سره په جګړې کې مخامخ شئ،

هغه ستاسو غاړې او تاسو د دوی غاړې ووهئ؟ صحابه وو
وويل: هو يا رسول الله! هغه وفرمايل: د الله جل شأنه ذکر.

أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِيكِكُمْ وَأَرْفَعِهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ وَالْوَرِقِ وَخَيْرٌ لَكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ قَالُوا بَلَى قَالَ ذِكْرُ اللَّهِ تَعَالَى * رواه الترمذی

- د الله ذکر يوازې په پنځه وخته لمانځه کې مه محدودوئ، د الله جل شأنه د ذکر لمن خوره او ستره ونيسئ، هر وخت په هر مناسب حالت کې هغه ياد کړئ، ستاسو ژبه بايد تل د الله په ذکر لمده وي.

د انسان د ټولو ښېګڼو اصلي محرك فقط په الله ايمان دی او د ټولو بديو، فساد او ظلم اصلي عامل بې په خدای ايمان نه درلودل دي، څوك چې په خدای او آخرت ايمان ونلري، ولې بايد خپل شهوات او د نفس غوښتني مهارکړي، ولې بايد د ځان په ګټه د بل حق غصب نکړي، ولې بايد له هغې ګناه او خيانت نه چې کولی ئې شي ډډه وکړي؟!!

د همدې لپاره ته د ورځې په پنځه وخته لمانځه مکلف شوی يې چې تل دې خدای په ياد وي او له هغه سره ستا دوامداره تړاو او ربط، تاله هرې ګناه نه منع او هرې ښېګڼې ته وهڅوي.

هغه به څوك وي چي دا خبره ونه مني چي په انسان كي د بدي او ګناه په لوري يو داسي هڅوونكى ځواك شته چي هغه ته وايي: په خپل حق قناعت پرېږده، په خپل حلال رزق اكتفاء ناپوهي ده، د خپلو غرايزو د اشباع يوازي جايز او مشروع لاري ترك كړه، نفس دي چاغ او سورب كړه، ټولو غوښتنو ته ئې ځواب ووايه، په بل خپله لويي ومنه، نور دي ستا د خوښۍ لپاره قربان شي، ټول غوره، خوندور، نفيس، ښكلي، ښايسته، ګران او ګټور شيان بايد ستا وي، كه خوراك دى، كه څښاك دى، كه كور، جامه، ښځه، موټر، منصب، او مقام دي، له هري لاري چي ممكن وي، بايد دې ته ځان ورسوې، دا حريص، ګناه ته هڅوونكى او د بل په حق تېري ته پاروونكى ځواك، په الله او آخرت د ايمان نه پرته په بل هيڅ څه نشي مهاركېدى.

كه ته نه يوازي دا چي په خپل حلال رزق اكتفاء كوې بلكي د خپل لاس په تنخاكو ګټلى مال د كوم مظلوم د لاس نيوي او مرستي په لار كي يا د كوم ستر او مقدس هدف د تحقق لپاره قرباني كوې، آيا په الله جل شأنه د ايمان نه پرته د دې لپاره كوم بل لامل موندلى شې. په انسان كي د اخلاقي ښېګڼو، غوره انساني صفاتو، ښه خويونو او په بل د ترحم او عاطفې ونه له هغه زړه نه خړوبه كېږي چي د الله په ياد خوځېږي، د الله له ذكر نه خالي زړه د رجيم شيطان ځاله شي چي له هغه ځايه د انسان ټول احساسات د شر، فساد او ګناه خوا ته هڅول كېږي.

لمونځ د مضطرب زړه درمل

الله جل شأنه فرمايي چي د کړاوونو او ستونزو پـه وخت کي په لمانځه او صبر سره مرسته وغواړئ.

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَوة اِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ * البقره: ۱۵۳

اي مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغوارئ، يقيناً چي خدای له‌صبر کوونکو سره دی.

غم، هم او اضطراب د انسان د پرېشانۍ او اندېښني دري خاص حالتونه دي:

- "غم"هغه اند ېښنه ده چي د يوه څرګند مصيبت په وجه دي څـه د لاسـه ورکـړي وي او لـه همغـه عزيـز شـي نـه د محروميت په خاطر دي په ز ړه او دماغ د غم وربځي خورې وي.
- "اضطراب" هغه حالت دی چي کوم محتمل مصيبت تـه سترګيپه لاره يـ ې، د هغه د ناڅاپي راتلو خطر دي تهديد وي او د همدې خطر پـه وجـه ستا پـه زړه لـه وېـري سره تـوأم پرېشاني مسلط شوې وي.
- او "هم" هغه اند ېښنه او پر ېشاني ده چي وجه ئې واضح او څرګنده نـه ده، زړه دي لالهانـده او لـه اطمينـان او ډاډ نـه محروم او لد ېحالت نه د وتلو چاره درنه ورکه، نه پـوهـ ېږې حواس دي ولې ناقراره او زړه دي ولې بې صبره دی او څنګه خپل زړه او دماغ آرام او ډاډه کړې.

لمونځ تا ته خپل رب درياد وي او په همدې سره ستا غم، هم او اضـطراب ختمـوي : د خپـل پيـدا کـوونکي، پـالونکي او ساتونکي رب په رايادولو سره دې ته متوجه کېږې چي ستا هرڅه د الله ورکـړه ده. د ده پـه اراده درکـړل شـوي او د ده پـه امـر درنـه اخستل شوي، د ورک ړي پـه وخت کيپـه تـا د منعم رب شکر لازم دی او د اخستن ي په وخت کي په تا صبر او رضايت. ستا په ژبـه بـه حتماً دا الفاظ راځي چي:

إِنّا للّه وَ إِنّا إِلَيْهِ رَجِعُونَ
مونږ د الله يو او د ده په لوري ورتلونکي.

لمونځ په تاکي دا شعور احياء کوي چي پدې عالم کي ټولي فيصلې ستا ټولواك رب کوي، څه چي هغه غوښتي وي فقط همغه به کېږي، د محتمل خطر له وېري نه اضطراب او پرېشاني آخوا ته وغورځوه، په مطمئن او ډاډه زړه د پېښو مقابله وکړه، کوم مصيبت چي الله نه وي درته ليکلی، هيڅوك ئې په تا نشي مسلط کولی او دکوم مصيبت فيصله چي الله جل شأنه کړې وي له ده نه پرته ئې بل څوك نشي درنه رد کولی.

له قرار او ډاډ نه خالي زړونه، مضطرف او پرېشانه حواس او ناآرامه او له سکون نه محروم دماغ چي نامعلومه هم او غم ورباندي وزري خورې کړې، نه ئې وجه معلومه او نه ئې چاره، دا د انسان لپاه ترټولو زيات دردونکی عذاب دی، د انسان نشاط او تحرك ختم کړي، مشاعر او عواطف ئې مړه کړي، د مقصد په لوري د تلو عزم او اراده ترې واخلي، ورو ورو د ده ټول حواس فلج کړي. د دې بيمارۍ اصلي عامل، د خدای هېرول او د انسان او د ده د رب ترمنځ د رابطې شلېدل دي.

حکيم خدای د کافرانو په هکله فرمايي:

لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رِّجْزٍ أَلِيمٌ * سبا: ۵

دوی لره د درد ناك اضطراب عذاب دی.

وَ مَنْ أعْرَض عَن ذِكرِی فَإنّ لَهُ مَعِیشةً ضنكاً وَ نحْشرُهُ يَوْمَ الْقِيمَةِ أعْمَى * طه: ۱۲۴
او چا چي زما له ياده ډډه وکړه نو هغه لره به د تنګسې او پربشانۍ ژوند وي او د قيامت په ورځ به ئې ړوند حشر کوو.

که تاسو نن د غربي نړۍ په بيماره ټولني کي ګورئ چي په شديد رواني اضطراب اخته او له سختو روحي امراضو سره مخامخ ده او لدې عذاب نه د ځان ژغورني لپاره ترقوي نه قوي مسکنه دواګانو، مخدره او نشه يي موادو ته پناه وړي، ترڅو ناآرامه اعصاب تخديرکړي او د څو شېبو لپاره ئې روحي پربشاني او رواني اضطراب تسکين کړي، خو د دې په ځای چي له دې عذابه ئې وژغوري، برعکس له مزيد ګڼ شمېر داسي نوو اجتماعي آفتونو سره ئې مخامخ کړي چي له علاج نه ئې عاجز وي، د دې ټولو اصلي وجه، له خدای جل شأنه نه لېري والی او په الله جل جلاله د ايمان نشتوالی دی.

مګر نه ګورئ چي په همدې خاطر په غربي ټولني کي د مخدره موادو د استعمال ګراف پداسي حال کي ورځ په ورځ اوچت درومي چي غرب په ټول توان طاقت او له ټولو هغو پراخه امکاناتو او وسايلو نه په استفادې سره چي په واك کي ئې لري د هغه د مخنيوي کلکه او دوامداره هڅه کوي.

آيا عجيبه نده چي په آسيايي ملکونو کي د دغو موادو اصلي توليدوونکی، د هغه له استعمال نه کرکه لري، خو غربيان

ئې د لاس ته راوړلو لپاره په زرهاوو میله سفرونه کوي، د سخت پولیسي تعقیب او څارني لاندي، د ابدي حبس، حتی اعدام د جدي خطر منلو سره سره هغه اروپايي او امریکایي مارکیټونو ته رسوي او هلته ئې د طلا په بیه خرڅوي.

د دې وجه څرګنده ده، په غرب کي په الله جل جلاله د ایمان د جرړو وچېدل او په آسیا کي کم یا زیات له الله جل جلاله سره تعلق.

تر ټولو عجیبه خبره دا ده چي غربي نظامونه د دې په ځای چي په واشنګټن، نیویارك، پاریس او لندن کي د دې موادو د عدم استعمال لاري ولټوي برعکس په آسیایي ملکونو کي د هغه د کښت د مخنیوي بې حاصلي هڅي کوي.

دوی په دې نو پوهېږي چي ولې انسان نشه يي او مخدره موادو ته پناه وړي؟ او په غربي ټولني کي څه پدې منتج شوي چي د هغې اجتماع په غېږ کي ستر شوی انسان په رواني اضطراب اخته وي او له همدې اضطراب نه د ځان ژغورني لپاره مخدره موادو ته مخه کوي؟ د دې ستر اجتماعي آفت علاج یوازي یو درمل لري: له الله جل جلاله نه د پردي شوي انسان، د الله جل جلاله له یاده خالي مضطرب زړه، د خدای جل شأنه په یاد خړوبه کول او له همدې لاري د ده رواني اضطراب او روحي پرېشاني ختمول. قرآن فرمایي:

أَلا بِذِكرِ اللّهِ تَطمَئِنُّ الْقُلُوب * الرعد: ٢٨

پام چي د الله په ذکر سره زړونه مطمئن کېږي.

د ژوند په سختو سختو شېبو کي چي له خدای جل شأنه نه غافل انسان خپل حواس بايلي، اعصاب ئې له کنټروله وځي او دماغ ئې کارکول پرېږدي خو د الله په ذکر معمور زړه مطمئن او ډاډه وي.

په جګړوکي د بري عامل

الله جل شأنه فرمايي چي د حق له دښمنانو سره په جګړې کي د مخامخ کېدو په وخت کي بايد ثبات ولرئ او الله جل جلاله زيات ياد کړئ ترڅو برلاسي او بريالي شئ.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَ اذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيراً لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * الانفال: ۴۵

اى مؤمنانو! چي کَله له کومي ډلي سره (په جګړې کي) مخامخ شئ نو ټينګ شئ او الله ډېر ياد کړئ چي بريالي شئ.

قرآن عظيم الشان په جګړې کي د بري دوه ډوله عوامل بيان کړي:

الف: جنګی قوت او حربي وسايل.

لکه چي فرمايي:

وَ أَعِدُّوا لَهُم مَّا استَطعتُم مِّن قُوَّةٍ وَ مِن رِّبَاطِ الْخَيْلِ

الانفال: ٦٠

او دوی ته څومره چي توانېدی شئ قوت او تړلي آسونه برابر کړئ.

ب: د جګړي په ميدان کي ثبات، له جنګ نه د راولاړو شوو ستونزو په وړاندي صبر، د وحدت او نظم ساتنه، اطاعت، له تحمل نه کاراخستل، تفقه او پوهه، د عقيدې او هدف لوړوالی، له کبر، لويي او ځان ښودني نه ډډه او د الله جل شأنه ډېرډېر يادول.

خو وايي: د جګړي هرطرف چي وتوانېدو له معنوي لحاظه په خپل حريف برلاسی شي، که څه هم د جنګي قوت او حربي وسائلو له خوا د هغه په پرتله، ډېر کمزوری او ناتوانه وي او د دوی ترمنځ تناسب ۱پر۱۰ وي، وروستی بری به د هماغه طرف په برخه وي.

يعنی په جګړي کي د دښمن د شمېر او وسايلو زياتوالی بايد په تاسو کي وېره راولاړه نکړي او د خپل بري په هکله مو شکمن نکړي. که تاسو له معنوي اړخه په دښمن خپل لوړوالی وساتو، که څه هم د هغه شمېر ستاسو په پرتله لس ځله زيات وي، آخري فتحه به ستاسو وي.

د الله جل جلاله ذکر او لمونځ په تا او ستا د سنګر په ملګرو کې د بري معنوي لاملونه برابروي، صبر او ثبات مو په برخه کېږي، د دښمن له قوت نه وېره او د مرګ خوف مو له زړه نه لېږي کېږي، د الله جل جلاله غیبي مرستو ته مو امیدواري زیاتېږي، او بالآخره هغه ذات چې د عالم د چارو واګې ئې په اختیار کې دي او د ماتې او بري فیصله کوي، هغه به خپل نصرت او تائید ستا په برخه کوي او پر دښمن به بری درکوي.

د اسلامي حکومت لومړۍ دنده

په اسلامي نظام کي د واکدارانو لومړنۍ او تر ټولو ستره وظيفه د لمونځ قائمول دي.

قرآن پدې هکله فرمايي:

الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّهُمْ فِى الأَرْضِ أَقَامُوا الصلَوةَ وَ ءَاتَوُا الزَّكوةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنكَرِ وَ لِلّهِ عَقِبَةُ الأُمُورِ * الحج: ۲۱

هغه چي په ځمکي کي تمکين ورکړو، لمونځ قايموي، زکات ورکوي، په معروف ګمارل او له منکر نه مخنيوی کوي او د چارو پای الله لره دی.

لدې آیت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چي د یوې غوره اسلامي ټولني په جوړولو کي ترټولو زیات اغېزمن کار، د لمانځه قایمول دي. که اسلامي حکومت پدې وتوانېدو چي جوماتونه له معنوي لحاظه آباد کړي، د جومات امامت صالح، متقي او په دین پوه داعي ته وسپاري، خلك له جومات سره عادت کړي او جومات چي د خلکو په فکري، معنوي، اجتماعي او سیاسي روزني کي کوم اغېزمن کارکولی شي هغه ترسره شي، کولی شي د ټولني ټولي ناخوالي سمي او ټول مشکلات حل کړي.

چي د یوه محل خلك، هره ورځ پنځه ځله راغونډېږي، په هري اونۍ کی د یوې منطقې خلك، یو ځل اجتماع کوي، په کال کي دوه ځله د یوې لویې ساحې اوسېدونکي په یوې ستري غونډي کي د اختر په شان دوو خاصو ورځو کي غونډه کوي او پدې اجتماعاتو کي ټول په منظمو لیکو کي د یوه بل څنګ ته، یوې قبلې ته مخه کوي، د واحد رب په وړاندي ودرېږي، په یوه امام پسې اقتدا کوي، د هغه په قومنده، لاسونه الله جل جلاله ته د تسلیمۍ په نامه پورته کوي، لاس تړلي ودرېږي، رکوع او سجده کوي، په خپلو حرکاتو کي له امام نه مخکي وروسته کېدل گناه گڼي، په خپلو منځونو کي معمولي فاصله، او ډېره کمه اندازه له یوه بل نه وروسته مخکي ودرېدل غلطي شمېري او له هغه نه ډډه کوي، دا ظاهري منظم حرکات له ژور فکري او معنوي احساس او یووالي سره توأم تر سره کېږي، د جمعې په هره

اجتماع او د اختر په غونډو کي امام مکلف دی جامع او لارښوونکې وینا وکړي او مقتدي مکلف دی په ډېر غور او دقت سره هغه واوري، د دولت رئیس مکلف دی چي په مرکز کي په خپله د دغو اجتماعاتو ریاست وکړي او شخصاً د لمانځه امامت وکړي او په لېري ځایونو کي د ده کفیل دا کار ترسره کړي. پدې سره چي د خلکو ترمنځ د یووالي، د مشرانو او کشرانو ترمنځ د بعد او فاصلې ختمولو، د یوه بل له حالت نه د خبرېدو، د محل، منطقې، ساحې او هېواد او نړۍ په وضعیت د پوهېدو، او سترو سترو اجتماعي کارونو ته د ولس د چمتو کولو کوم کار کېدی شي له بلي هیڅ لاري ممکن ندی.

تاسو چي د نړۍ د ډېرو منظمو، ځواکمنو، سیاسي او انقلابي احزابو، تنظیمي او تربیتي پروګرامونه او د حزبي جلسو څرنګوالی لدغه څه سره چي اسلام وضع کړي، مقایسه کړئ نو هلته د لمانځه او جماعت په اهمیت پوهېدی شئ.

دا د جماعت لمونځونه په حقیقت کي د حزب الله ورځنۍ، اونیزي او کلنۍ حزبي جلسې دي.

د ناصالح خلف ننښه

قرآن عظیم الشان د ناصالح خلف او د هغه نا اهله ټولګي، چي ندی توانېدلی د خپل پتمن او سرلوړي سلف د عظمتونو او جلال ساتنه وکړي، یوه لویه او اساسي ننښه د لمانځه ضایع کول ګڼي او فرمایي:

فخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أضاعُوا الصلَوةَ وَ اتّبَعُوا الشهَوَتِ فَسوْفَ يَلْقَوْنَ غَياً * مریم: ۵۹

بیا له دوی نه وروسته هغه خلف (وروستني) ورپسې شول چي لمونځ ئې ضایع کړ او د نفس د غوښتنو متابعت ئې وکړ نو خود به له ورکاوي سره مخامخ کېږي.

یعنی چا چي لمونځ ضایع کړ او د نفس بنده شو، د یوه

باعزته او باعظمته قوم د شرف او د سرلوړی د لرغونې میراث ساتنه نشي کولی، ډېر ژر به په میراث ترلاسه کړی عزت بایلي او له سپکاوي او ورکاوي سره به مخامخ کېږي.

لمونځ دکچه خویونو مانع

عظیم الشان قرآن د لمانځه د دې خصوصیت په هکله داسي ثرګندونه کوي:

إِنّ الانسنَ خُلقَ هَلُوعاً * إِذَا مَسهُ الشرُّ جَزُوعاً * وَ إِذَا مَسهُ الخَيرُ مَنُوعاً * إلا الْمُصلّينَ * الّذينَ هُمْ عَلى صلاتهِمْ دَائمُونَ * وَ الّذينَ فى أَموْلهِمْ حَقٌ مّعْلُومٌ * لّلسائلِ وَ الْمَحْرُومِ * وَ الّذينَ يُصدّقُونَ بِيَوْمِ الدّينِ * وَ الّذينَ هُم مّنْ عَذَابِ رَبهِم مُّشفقُونَ * إِنّ عَذَابَ رَبهِمْ غَيرُ مَأْمُونٍ * وَ الّذينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَفظُونَ * إِلا عَلى أَزْوَجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَت أَيْمَنهُمْ فَإِنهُمْ غَيرُ مَلُومِينَ * فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلك فَأُولَئك هُمُ الْعَادُونَ * وَ الّذِينَ هُمْ لأَمَنَتهِمْ وَ عَهْدِهِمْ رَعُونَ * وَ الّذِينَ هُم بِشهَدَتهِمْ قَائمُونَ * وَ الّذِينَ

هُمْ عَلى صلاتهِمْ يحَافِظون * أُولَئِك فى جَنّتٍ مُكْرَمُونَ *
المعارج: ۱۹ - ۳۵

یقیناً چې انسان ډېر کم ظرفه او بې صبره پیدا شوی، چې شر ور ورسېږي، زګېروی کوونکی شي او چې خیر ئې په برخه شي (د خیر د کار) سخت مخنیوی کوونکی شي، مګر لمونځ کوونکي، هغه چې په خپل لمانځه پايښت کوي او هغه چې په شتمنيو کې ئې د سوال کوونکو او بې وزلو لپاره څرګنده برخه وي، او هغه چې د بدلې ورځ رښتونې ګڼي او هغه چې د خپل رب له عذابه وېرېږي، ځکه چې د دوی د رب له عذابه خوندي پاتې کېدا نشته، او هغه چې د خپلو شرم ځايونو ساتنه کوي، مګر په خپلو مېرمنو يا وينځو چې پدې صورت کې دوی پړه او ملامت ندي او چا چې لدې نه سربېره څه وغوښتل تېرى کوونکي دي، او هغه چې د خپلو امانتونو او ژمنو پاملرنه کوي، او هغه چې په خپلو شهادت ورکولو په نېغه ودرېږي، او هغه چې د خپل لمانځه ساتنه کوي، د دوی به په جنت کې درناوی کېږي.

پدې مبارکو آیتونو کې لاندې ټکي د خاصې پاملرنې وړ دي:

د ستونزو او کړاوونو په وخت کې بې صبري، سرټکول، بده ورځ جوړول او شکوه او شکایت کول او د شتمن کېدو په صورت کې بخل کول، د خير په لار کې د خپل مال له مصرفولو ډډه او له خپلې شتمنۍ نه د ښېګڼې د هر کار د مخنيوي په لار کې کار اخستل، د انسان هغه دوه ناوړه او بد خويونه دي چې د ده اکثره

اجتماعي مشکلات له همدې نه راولاړيږي، لدې نه يوازي "مصلين" يعنی لمونځ کوونکي خوندي پاتې کيږي.

په دغو آيتونو کي چي کومو سترو سترو اخلاقي ښېګڼو ته اشاره شوې په سر او پای کي ئې د لمانځه ذکر راغلی او ټول لمونځ کوونکو ته منسوب شوي چي معنا ئې دا ده: لمونځ د ټولو ښېګڼو د پيل نقطه ده، لمونځ د ټولو دغو ښېګڼو بنسټ دی، لمونځ په دغو ټولو ښېګڼو احاطه کړې، هم ئې د پيل عامل دی او هم د دوام.

همدا مطلب د المؤمنون د سورې په لومړنيو آيتونو کي داسي راغلي:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ* الّذِينَ هُمْ فى صلاتهِمْ خَشِعُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ عَنِ اللّغْوِ مُعْرِضُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ لِلزّكَوة فَعِلُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَفِظُونَ* إلا عَلى أَزْوَجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَت أَيْمَنهُمْ فَإِنهُمْ غَيرُ مَلُومِينَ* فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِك فَأُولَئك هُمُ الْعَادُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ لأَمَنَتهِمْ وَ عَهْدِهِمْ رَعُونَ* وَ الّذِينَ هُمْ عَلى صلَوَتهِمْ يحَافِظُونَ* أُولَئك هُمُ الْوَرِثُونَ* الّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْس هُمْ فِيهَا خَلِدُونَ*

المؤمنون: ١-١١

هغه مؤمنان بريالي شول چي په خپل لمانځه کي خشوع کوونکي وي او هغه چي له لغوي نه ډډه کوونکي وي او هغه چي د زکات ترسره کوونکی وي او هغه چي د خپل شرم ځايونو ساتونکي وي،

مګر په خپلو مېرمنو او وينځو چې پدې صورت کې پړه او ملامت ندي، خو څوک چې لدې نه سربېره څه وغواړي تېرى کوونکي دي، او هغه چې د خپلو امانتونو او ژمنو پالونکي دي او هغه چې د خپلو لمونځونو ساتونکي وي، دوى هغه وارثان دي چې جنت الفردوس به ترلاسه کوي، په هغه کې به تل پاتې وي.

پدې آيتونو کې هم ګورئ چې د فلاح او برې د عواملو په ډله کې لومړى عامل له خشوع سره لمونځ او وروستى عامل د لمونځونو ساتنه ښودل شوي.

د مسجد سمسوروونکي

د ټولني معنوي او مادي رغونه او سمسورتیا د مسجد د معنوي سمسورتیا له لاري ممکن ده، له بلي لاري د یوې صالح ټولني جوړول امکان نه لري، خو هغه څوك دی چي مسجد آبادولی شي؟ قرآن پدې هکله داسي وضاحت کوي:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسجِدَ اللّه مَنْ ءَامَنَ بِاللّه وَ الْيَوْمِ الاَخِرِ وَ أَقَامَ الصلَوةَ وَ ءَاتى الزّكوةَ وَ لَمْ يخْش إِلا اللّهَ فَعَسى أُولَئك أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ* البراءة: ١٨

د الله جوماتونه یوازي هغه څوك آبادولی شي چي په الله او د آخرت په ورځ ئې ایمان وي او لمونځ قایم کړي، او زکات ورکړي او له الله نه پرته له بل هیچا ونه وېرېږي، ښایي همدا کسان لارموندونکي وي.

يعنی مساجد هله رغېدی شي چې چارې ئې داسې چاته سپارل شوې وي چې واقعاً په خدای او آخرت ايمان لري، د لمانځه د اقامه کولو استعداد لري او د الله جل جلاله په لار کې د خپلو شتمنيو قربانولو ته چمتو وي او له الله جل جلاله نه پرته نه په خپل مرګ ژوند ، نه په خپل رزق، روزي او نه عزت او سپکاوي له بل چا وېره لري.

د جوماتونو ورانېدل او د ټولنې په رغونې کې د هغوی د اساسي تاثير ختمېدل هلته پيل شي چې د جومات چارې هغه چا ته وسپارل شي چې له جومات نه د حق د غلبې، د الله د عبادت، او د شر او فساد د ځواکونو پرخلاف د مبارزې د سنګر او محراب په ځای له هغه نه ځانته د يوې ګولې ډوډۍ ترلاسه کولو دوکان جوړ کړي. هم ئې اذان د څو پيسو لپاره، او هم ئې په محراب کې ودرېدل، محراب د هغه چا په واك کی وي چې له الله جل جلاله نه پرته له بل نه وېرېږي او د همدې لپاره د حق خبره نشي کولی، نه د ظالم د مخالفت جرأت کولی شي او نه له مظلوم نه د دفاع همت.

د جومات دنيا پرست او جبون متولي د جوماتونو د ورانولو ترټولو ستر مسبب وي.

ترهغه وخته د دنيا قيادت او زعامت د اسلام او مسلمانانو په لاس کې وو او په ټوله نړۍ ئې په فکري، اخلاقي، سياسي او حتی نظامي لحاظه حکومت کولو چې د جومات منبر او محراب ئې په هغو حرب کوونکو مجاهدو امامانو ښايسته وو چې له الله

جل جلاله نه پرته نه له بل چا وېرېدل او نه ئې بل ته طمعه وه، او د اسلامي امت د برم د پای ته رسېدو او د عالم له قيادت نه د اسلام او مسلمانانو د خلع کېدو لړۍ هلته پيل شوې چې "محراب" ئې په "دوکان" بدل شوی او مجاهد امام ئې په طماع، مداح او جبون خطيب او د اقتدار د خاوندانو په يوه مزدور، چې هم ئې طمعه له ماسوی الله نه وه او هم وېره. د همدې لپاره بايد د امام د انتخاب په هکله ښه غور وشي، د مسلمانانو ولي الامر بايد داسې څوك د دې مهمې دندې لپاره وټاکي چې د هغه له ايمان، تقوی او علم نه مطمئن وي او پدې ئې باور وي چې هغه له امامت نه د خلکو په لارښوونې او ديني روزنې کې کار اخلي او هېڅکله لدې مقدسې وظيفې نه ځانته د معيشت د تأمين حرفه نه جوړوي. د دوی د معيشت د تأمين لپاره بايد نورې عزتمنې او پتمنې لارې ولټول شي، د آذان او امامت په نامه له خلکو نه څه ترلاسه کول، په هيڅ مذهب کې جواز نلري، رسول الله صلی الله عليه وسلم عثمان بن ابی العاص ته وفرمايل: داسې مؤذن ونيسه چې په خپل اذان له چا بدله نه غواړي:

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ إِنَّ مِنْ آخِرِ مَا عَهِدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِ اتَّخِذْ مُؤَذِّنًا لَا يَأْخُذُ عَلَى أَذَانِهِ أَجْرًا يَحْتَسِبَ فِي أَذَانِهِ * رواه الخمسة

د اسلام دښمنانو د دين د سپکولو لپاره د امام او عالم د سپکولو لار غوره کړه، هغه ئې د بل دړې ته په ودرېدو او د يوې

مړی ډوډۍ ترلاسه کولو لپاره سوال ته مجبور کړ او پدې ترتیب ئې د جومات امام د خلکو په سترګو کي سپك او بې عزته کړ او د ولس له قیادت او مشرۍ نه ئې خلع کړ او د ده او نورو زعامت ئې خانانو، ملکانو، اربابانو او بډایانو ته وسپارو او هڅه ئې وکړه چي منبر او محراب د ظالمو او مفسدو واکدارانو د بقا لپاره د دعا په ځای بدل شي.

د امام په امامت د مقتدیانو رضایت ضروري دی، رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه امام د لعنت وړ ګڼي چي خلك د ده په امامت راضي نه وي او دی په خپل امامت ټینګار کوي. په دې هکله داسي فرمایي:

عَنِ ابْنِ عَبّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ قَالَ ثَلَاثَةٌ لَا تَرْتَفِعُ صَلَاتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شِبْرًا رَجُلٌ أَمّ قَوْمًا وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ و ..." رواه ابن ماجه

درې کسان داسي دي چي لمونځ ئې له سر نه د یوې لوېشتی په اندازه پورته نه درومي (نه قبلېږي) یو ئې هغه کس دی چي د خلکو امامت کوي په داسی حال کی چي خلك لده نه کرکه لري.

د مسجد آداب

د ځمکي په سر ترټولو غوره او مقدس ځای مسجد دی، په مسلمان د هغه خاص احترام لازم دی، مسجد ته د ننوتلو او وتلو په وخت کي بايد د هغه آداب مراعات شي، د لاندنيو آدابو توصيه شوې:

دا غوره ده چي جومات ته په اوداسه داخل شئ، خو د جنابت په حالت کي بايد له ننوتلو نه ډډه وشي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أم سَلَمَةَ قَالَتْ دَخَلَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْه وَسَلّمَ صَرْحَةَ هَذَا الْمَسْجِدِ فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِه إِنّ الْمَسْجِدَ لَا يَحِلُّ لِجُنُبٍ وَلَا لِحَائِضٍ* رواه ابن ماجه

جنب او حائضي شځي ته روا نده چي جومات ته ننوځي.

په هغه صورت کي چي د بوی ناك خوراك په وجه يا د خيرو، خولو په وجه له تا نه داسي تعفن پورته کېږي چي بل ځوروي، نو جومات ته له تلو ډډه وکړه.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ الْمُنْتِنَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا ...
منفق عليه

چا چي لدي بوی ناکو بوټو(پياز او هوږي) نه څه وخوړل نو زمونږ جومات ته دي نه راځي.

- د جومات په دروازې له داخلېدو سره سم دا دعا وکړه:

اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ ... رواه مسلم

باري خدايه! ما لره د خپل رحمت دروازې پرانيزه.

- په هغه صورت کي په خلکو سلام واچوه چي آذان، اقامت يا خطبه نه ويل کېده او خلك په جمع نه وو ولاړ.
- جومات ته له داخلېدو سره سم د مسجد د تحيې دوه رکعته لمونځ ادا کړه.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسْ حَتَّى يُصَلِّيَ

رَكْعَتَيْنِ* متفق عليه

له تاسو نه چي كوم كس جومات ته داخل شي نو تر هغه پوري دي نه كښېني چي دوه ركعته لمونځ ئې نه وي كړى.

- په خالي ځاى كي ودرېږه، ځانته په جومات كي ثابت ځاى مه ټاكه، د خلكو په او ږو تېرېدل او مخكي صف ته ځان رسول منع دي.

نَهَى رَسُولُ اللَّه صَلَّى اللَّه عَلَيْه وَسَلَّمَ عَنْ ... وَأَنْ يُوَطِّنَ الرَّجُلُ الْمَكَانَ فِي الْمَسْجِدِ كَمَا يُوَطِّنُ الْبَعِيرُ* رواه ابوداود والنسائي

رسول الله صلى الله عليه وسلم لدې نه منع كړې چي څوك په جومات كى ځانته خاص ځاى و ټاكي، داسى لكه اوښ چي ځانته خاص ځاى غوره كوي.

- په جومات كي د راكړي وركړي خبري، سوال كول، ورك شى لټول، شور او زوږ كول منع دي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّه عَلَيْه وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِد فَقُولُوا لَا أَرْبَحَ اللَّهُ تِجَارَتَكَ وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَنْشُدُ فِيهِ ضَالَّةً فَقُولُوا لَا رَدَّ اللَّهُ عَلَيْكَ* رواه الترمذي والدارمي

كه څوك مو وليدو چي په جومات كى څه پلوري او يا ئې اخلي نو

ورته ووايئ: په تجارت کي دي ګټه ومشه، او که مو وليدو چي په هغه کی ورك شوی شی لټوي نو ورته ووايئ: الله دې درته پيدا نکړي.

- له جومات نه او جومات ته د تلو له لاري نه ناولي او مضر شيان لرې کول، د جومات معطره کول، پاکول او روښانه کول د ثواب کارونه دي.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِك قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ عُرِضَتْ عَلَيَّ أُجُورُ أُمّتِي حَتّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ ... رواه الترمذی وابوداود

ما ته زما د امت د اعمالو بدلې راوښودلی شوې، حتی د هغه چا اجر هم چي له جومات نه پرېوتي او ناپاك شيان باسي.

عَنْ عَائشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ بِبِنَاءِ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنَظّفَ وَتُطَيّبَ *

رواه ابوداود والترمذی

رسول الله صلی الله عليه وسلم په کليو کی د جوماتونو د جوړولو، پاکولو او معطر کولو امر کړی دی.

- جومات د مؤمن لپاره داسي وي لکه اوبه د ماهي لپاره، او د منافق لپاره داسي لکه قفس د مرغه لپاره.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

المؤمن في المسجد كالسمك في الماء والمنافق في المسجد كالطيرفي القفس.

- د امام وينا او خطبې ته بايد په ډېر دقت سره توجه وشي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنِ ابْنِ عَبّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ مَنْ تَكَلّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا وَالّذِي يَقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَيْسَ لَهُ جُمُعَةٌ *...

رواه احمد

څوك چي د جمعې په ورځ، هغه وخت چي امام خطبه وايي، خبري كوي د هغه بوده په څېر دی چي كتابونه پرې بار وي.

- له جوماتونه د وتلو په وخت كي دا دعا وكړه:

اللهم اني أسئلك من فضلك العظيم

باري خدايه! ستا د ستر فضل سوال درته كوم.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلِ اللّهُمّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلِ اللّهُمّ إِنّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ *

رواه مسلم
څوك چي جومات ته داخلېږي نو وايي دي: خدايه د خپل رحمت دروازې راته پرانيزه،او چي له جومات نه وځي نو وايي دي: خدايه ستا كرم او فضل غواړم.

- له جومات سره ستا د زړه رابطه بايد تل ټينګه وي او له هرلمانځه نه وروسته بايد ستا په زړه كي دا تمنا وي چي ژر د بل لمانځه وخت راورسېږي چي ته جومات ته ځان ورسوې.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللّهُ فِي ظِلّه يَوْمَ لَا ظِلّ إلّا ظِلُّهُ ... وَرَجُلٌ كَانَ قَلْبُهُ مُعَلّقًا بِالْمَسْجِدِ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتّى يَعُودَ إِلَيْهِ ...
متفق عليه
اوه كسان داسي دي چي په هغه ورځ به ئې الله په خپل سيوري كی ساتي چي د ده له سيوري پرته به بل سيوری نه وي ... لدي كسانو نه يو هغه دی چي زړه ئې په جومات پوري تړلی وي، له وتلو نه بيا تر هغه چي جومات ته بېرته راوګرځي ...

- د غايب او له جماعت نه د محروم شوي ورور پوښتنه وكړه، كه بيمار وو عيادت ته ئې ورشه، له جمعي نه يا مجبور او مريض وروسته كېږي يا منافق.

- اساساً باید لمونځ په جماعت سره ادا شي، انفرادي لمونځ د مجبوریت په حالت کي په استثنايي ډول جایز شوی، که کله له لومړۍ جمعې نه محروم شوې د انفرادي لمانځه په ځای په بلې جمعې کي لمونځ ادا کړه.

د لمانځه او جماعت تارك

قرآن د کافرانو په خلاف د جګړې توقف د دوی د وژلو، نیولو، محاصره کولو او دوی ته په هر قدم کې د کمین نیولو خاتمه په هغه صورت کې جایز ګڼې چې:

- له کفر او له اسلام سره له د ښمنۍ نه خپله بیزاري او توبه اعلان کړي.
- لمونځ وکړي.
- زکات ورکړي

لکه چې فرمايي:

فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصلَوةَ وَءَاتَوُا الزكَوةَ فَخَلُّوا سبِيلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ * التوبة: ۵

که ئې توبه وکړه، لمونځ ئې قايم کړ او زکات ئې ورکړ، نو لاره ئې

خوشې كړئ، بيشكه چي خداى بخښونكى مهربان دى،

لدې آيت نه په څرګنده توګه معلومېږي چي د لمانځه له تاركينو او د زكات له مانعينو سره جګړه كېدى شي، ابوبكر صديق رضى الله عنه په همدې آيت باندي استناد وكړ او د هغو خلكو په خلاف ئې د جګړي فيصله وكړه چي د اسلام د عوا ئې درلوده خو د زكات له وركړي ئې امتناع كوله. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنّ رَسُولَ اللّه صَلّى اللّه عَلَيْهِ وَسَلّمَ قَالَ وَالّذِي نَفْسِي بِيَدِه لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ آمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمّ آمُرَ بِالصّلَاة فَيُؤَذّنَ لَهَا ثُمّ آمرَ رَجُلًا فَيَؤُمّ النّاسَ ثُمّ أُخَالِفَ إِلَى رِجَالٍ فَأُحَرّقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ* متفق عليه

زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما ژوند د ده په واك كي دى چي ډېر ځله مي اراده كړې چي د لرګيو راغونډولو امر وكړم، نو چي راغونډ كړى شى، بيا د لمانځه ادا كولو هدايت وركړم، نو آذان وشي، او بيا چا ته ووايم چي د خلكو امامت وكړي، خلك په مسجد كي پرېږدم او ولاړ شم او د هغو كسانو كورونه وسوځوم چي جومات ته ندي حاضر شوي.

قنوت

قنوت هغه دعا ده چي له ډېري زارۍ سره توأم وي، د دې دعا ځيني خاص الفاظ روايت شوي چي د وتر واجب د آخري ركعت له ركوع نه د مخه او د مصيبتونو په وخت كي د سهار لمانځه د آخري ركعت په قومه كي لوستل كېږي، چي ځيني ئې دا دي:

اللهم انا نستعينك و نستغفرك و نؤمن بك و نتوكل عليك و نثنى عليك الخير و نشكرك و لانكفرك و نخلع و نترك من يفجرك. اللهم اياك نعبد و لك نصلى و نسجد و اليك نسعى و نحفد و نرجوا رحمتك و نخشى عذابك ان عذابك بالكفار ملحق*

الهي! له تا نه مرسته غواړو، له تا نه بخښنه غواړو، په تا ايمان

راوړو، په تا توکل کوو، په تا غوره ثنا وایو، ستا شکر په ځای کوو او ناشکري دي نه کوو، بدکاران پرېږدو او ترې لېري کېږو. اې باري خدايه! يوازي ستا عبادت کوو، ستا لمانځنه کوو، تا ته سجده کوو، ستا په لوري هڅه کوو، ستا عبادت کي هاند کوو، ستا د رحمت هيله کوو، او له عذاب نه دي وېرېږو، ستا عذاب حتماً په کافرانو پرېوتونکی دی.

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰه عَنْهمَا عَلّمَني رَسُولُ اللّٰه صَلّى اللّٰه عَلَيْهِ وَسَلّمَ كَلِمَاتٍ أقُولُهُنّ فِي الْوِتْرِ اللّهُمَّ اهْدني فيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافني فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتولّني فيمَنْ تَوَلّيْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أعْطَيْتَ وَقني شَرّ مَا قَضَيْتَ فَإنّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبّنَا وَتَعَالَيْتَ* رواه الترمذی

اې مولا! مونږ هدايت کړې د هغو په شان چي تا هدايت کړي، عافيت مو په برخه کړې د هغوپه شان چي تا ورته عافيت ورکړی، او زمونږ پالنه وکړې د هغو په شان چي تا ئې پالنه کړې، په هغه څه کي چي مونږ ته دي راکړي برکت واچوې، د خپلو پرېکړو له شر نه مو وساتې، فيصلې خو ته کوې، ستا په خلاف فيصله نشي کېدی، ته چي له چا سره دوستي وکړې، هيڅکله به ذليل نشي، او عزتمن به نشي هغه چي ته ئې دښمن وګڼې، بابرکته يې اې زمونږ ربه او لوړ يې، له تا نه بخښنه غواړو او ستا په لوري درګرځو او توبه کوو.

اللهم اغفرلنا و للمؤمنين و المؤمنات، و المسلمين و المسلمات اللهم اصلحهم و اصلح ذات بينهم و الف بين قلوبهم و انصرهم على عدوك و عدوهم اله الحق، لا اله غيرك.

ای مولا ربه! مونږ ته بخښنه وکړې او با ايمانه نارينه او ښځو او مسلمانه نارينه او ښځو ته، خدايه! دوی اصلاح کړې، او د دوی ترمنځ اړيکي اصلاح کړې، او زړونه ئې سره نژدې کړې، ستا په دښمن او د دوی په خپل دښمن ورته بری ورکړې، اې حقيقي معبوده! له تا نه پرته بل معبود نشته.

اللهم عذب الكفرة و الق فى قلوبهم الرعب و خالف بين كلمتهم و انزل عليهم رجزك و عذابك و انزل بهم بأسك الذى لا ترده عن القوم المجرمين.

مولا ربه! کافران تعذيب کړه، په زړونو کي ئې وېره واچوه، په نظراتو او خبرو کي ئې اختلاف راولاړ کړه، په دوی خپل اضطراب او عذاب رانازل کړه، خپل هغه مصيبت په دوی نازل کړه چي له مجرمانو نه ئې نه ردوې.

اللّٰهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ*

الهي! ستا د رحمت هيله کوو، خپلو ځانونو ته مو د سترګو رپ په اندازه ونه سپارې، ټولي چاري مو راته روغي کړې، له تانه پرته بل معبود نشته.

يا حی يا قيوم يا ذالجلال و الاكرام يا ارحم الراحمين، برحمتك نستغيث فاغثنا.

اې تل ژونديه! اې قايموونيکه! اې د جلال او اکرام خاونده! اې ترهر مهربان نه زيات مهربانه! ستا په رحمت درته استغاثه کوو، زمونږ لاس نيوی وکړه.

اللهم فارج الهم و كاشف الغم رحمان الدنيا و الآخرة و رحيمهما ، ارحمنا رحمة من عندك تغنينا بها عن رحمة من سواك.

الهي! د اندېښنو ورونکيه، دغمونو پای ته رسونکيه، د دنيا او آخرت رحمان او رحيمه خدايه! له خپلي خوا په مونږ داسي پيرزوينه وکړې چي له تا نه پرته د بل چا له پيرزويني نه مو بې نيازه کړې.

اللهم اقسم لنا من خشيتك ما تحول به بيننا و بين معصيتك، و من طاعتك ماتبلغنا به جنتك، و من اليقين ما تهون به علينا مصائب الدنيا ، اللهم لا تجعل مصيبتنا فی ديننا ، اللهم لا تجعل الدنيا اكبر همنا و لا مبلغ علمنا و لاغاية رغبتنا و لا تسلط علينا بذنوبنا من لا يخافك و لايرحمنا.

الهي! له خپل خشيت او ترهي نه مونږ ته هغه څه راپه برخه کړې چي زمونږ او له تا نه د معصيت ترمنځ خنډ شي او له خپل طاعت

څخه هغه څه چي ستا جنت ته مو ورسوي او له یقین او باور نه هغه څه چي د دنیا مصیبتونه راباندي آسانه کړي. الهي! په دیانت کي مو کومه ستونزه او مصیبت راپیدا نه کړې، الهي! دنیا راته ترټولو ستره اندېښنه او زمونږ د علم وروستی حد او د خپل رغبت غایه او پای ونه ګرځوې. او زمونږ د ګناهونو په وجه هغه څوك را باندي مسلط مکړې چي له تا نه وېره نلري او پر مونږ رحم نکوي.

اللهم اعنا و لا تعن علینا، اللهم انصرنا و لا تنصرعلینا ، اللهم اهدنا و یسر الهدی لنا ، اللهم انصرنا علی من بغی علینا .

الهي! زمونږ مرسته وکړې او بل ته په مونږ مرسته ورنکړې، الهي! مونږ ته بری راکړې او بل په مونږ برلاسی مه کړې، الهي! مونږ ته لارښوونه وکړې او په سمي لاره تګ راته آسانه کړې. الهي! په هغه چا مونږ ته بری راکړې چي په مونږ ئې تېری کړی.

اللهم اغننا بحلالك عن حرامك، و بفضلك عن من سواك.

الهي! په خپل حلال رزق دي مونږ له حرامونه بې نیازه کړې او په خپل فضل دي مونږ له تا نه پرته له بل چا نه مستغني کړې.

سبحانك اللهم و بحمدك نشهد ان لا اله الا انت نستغفرك و نتوب الیك.

الهي! پاکي تاله ده او ستاينه دي، شهادت ورکوو چي له تانه پرته بل معبود نشته، بخښنه درنه غواړو او ستا لوري ته درګرځو او توبه کوو.

که کولی شې د وتر لمونځ دي حتماً د شپې وروستۍ برخي ته پرېږده او هغه وخت د تهجد د څو رکعته لمونځ په پای کي د وتر لمونځ ادا کړه.

له الله جل جلاله سره د راز او نياز او د دعا د ژر قبلېدو ډېر ښه وخت همدا د شپې دريمه برخه ده، هلته چي نور په خوارږه خوب ببده وي، هري خوا ته چوپتيا وي، له دنيوي فکرونو او مصروفيتونو نه فارغ او حواس دي جمع وي.

رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّه صَلّى اللّهم عَلَيْهِ وَسَلّمَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلّى وَأَيْقَظَ امْرَأَتَهُ فَصَلّتْ فَإِنْ أَبَتْ رَشّ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلّتْ وَأَيْقَظَتْ زَوْجَهَا فَصَلّى فَإِنْ أَبَى رَشّتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ * رواه ابن ماجه

الله دي پر هغه سړي رحم وکړي چي د شپې پاڅي، لمونځ وکړي او خپله ښځه هم ويښه کړي ترڅو لمونځ وکړي، که چېري پورته نشوه نو څو څاڅکي اوبه ئې پرمخ وشيندي. الله دي پرهغه ښځي رحم وکړي چي د شپې پاڅي، لمونځ وکړي او خپل خاوند د لمانځه لپاره ويښ کړي که چېري پورته نشو نو څو څاڅکي اوبه

ئې پرمخ وشيندي.

د دي مختصرى رسالې په پاى کي بايد ووايم: که له ما نه څوك پوښتنه وکړي چي په خپل ژوند کي له کوم څه نه ترهر څه زيات خوند او لذت اخلې؟ نو په خداى قسم چي زما د زړه ځواب به دا وي:

د شپې په زړه کي هغه لمونځ چي په هغه کي مي ډېري ډېري اوښکي له سترګو وبهېږي، هومره چي ټول مخ، ږېره او د سجدې ځاى مي په اوښکو لوند شي.

وآخردعوانا ان الحمد لله رب العالمين

Download from:aghalibrary.com